

Tjänsteutlåtande

Styrelsen 2024-03-25

Ärendenummer GSHAB-2023-00032

Handläggare: Catrine Norrgård, filialchef

Telefon: +32 474 98 23 57

E-post: catrine.norrgard@gshab.goteborg.se

Gothenburg European Office Årsrapport 2023

Förslag till beslut

I styrelsen för Göteborgs Stadshus AB:

1. Gothenburg European Offices årsrapport 2023, som sker enligt handlingsplan för europeisk omvärlds- och intressebevakning, antecknas.
2. Årsrapporten översänds till kommunstyrelsen som information.

Sammanfattning

Gothenburg European Office (GEO) ska arbeta inom den av kommunfullmäktige beslutade inriktningen för sin omvärlds- och intressebevakning och i enlighet med handlingsplanen för europeisk omvärlds- och intressebevakning 2023 antagen av kommunstyrelsen¹. Den bilagda årsrapporten beskriver aktuell omvärldsbevakning och vad som skett inom ramen för uppdraget under 2023. Rapporten innehåller en bilaga med faktablad om aktuella EU-ärenden som berör staden och mer detaljerat om GEO:s arbete.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Aktiviteterna som beskrivs i årsrapporten hanteras inom ramen för beslutad budget för Gothenburg European Office.

På sikt arbetar Gothenburg European Office tillsammans med förvaltningar och bolag för att öka EU-finansieringen av Göteborgs Stads verksamheter samt bevaka att förslag till EU-lagstiftning inte skapar onödiga kostnader för verksamheterna. Några av projekten som beviljats EU-medel under 2023 beskrivs i rapporten.

Bedömning ur ekologisk dimension

Av rapporten framgår bland annat att GEO under 2023 jobbat med flera initiativ inom EU:s gröna giv. GEO skrev grundskoleförvaltningens nominering av Skogomeskolans miljöarbete till europeiska Bauhauspriset och Göteborg gick till final. Tillsammans med Göteborg Energi genomfördes ett seminarium i Europaparlamentet om fjärrvärmens roll i energikrisen och omställningen. GEO har även arrangerat två seminarium för att diskutera kompetensförsörjning inom den gröna näringen som kontaktskapande event för eventuella EU-ansökningar tillsammans med andra aktörer. I rapporten ges ett exempel från påverkansarbetet rörande avfallslagstiftningen.

Syftet har genomgående varit att förbättra EU:s policy och framföra Göteborgs synpunkter och goda exempel för att inspirera andra och stärka stadens profil.

¹ Beslutad av kommunstyrelsen 2023-03-08 § 192, Dnr 0104/23

Bedömning ur social dimension

I rapporten redovisas bland annat att GEO arrangerade ett event om HBTQI-inkludering på lokal och EU-nivå i Europaparlamentet. GEO har även haft en dialog med berörda förvaltningar i Göteborg om funktionshindercertifikatet som EU har föreslagit.

Tillsammans med de svenska stads- och regionkontoren arrangerade GEO under 2023 en konferens om framtidens sammanhållningspolitik, där representanter från förvaltningen för funktionsstöd och från äldreomsorgsförvaltningen deltog för att få en inblick i hur policyn kan utvecklas, vilket kan påverka möjligheterna till fortsatt EU-finansiering.

Bilagor

1. Gothenburg European Office årsrapport 2023
2. Faktablad till årsrapport 2023

Ärendet

Styrelsen i Göteborgs Stadshus AB (Stadshus) informeras i den bilagda årsrapporten om hur GEO har levererat inom ramen för uppdraget under 2023. Rapporteringen sker i enlighet med den handlingsplan för europeisk- omvärlds- och intressebevakning som kommunstyrelsen beslutat om 2023-03-08. Rapporten översänds till kommunstyrelsen som information.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutade den 25 februari 2021, att inriktningen för Gothenburg European Office främst ska vara Hållbar stads- och samhällsutveckling samt innovation och digitalisering. GEO har under 2023 arbetat i linje med den Handlingsplan för europeisk omvärlds- och intressebevakning som kommunstyrelsen antog den 8 mars 2023. Stadshus styrelse ansvarar för GEO:s verksamhet. GEO rapporterar löpande till kollegor i Göteborgs Stad, samt rapporterar sina aktiviteter veckovis till vice vd för Stadshus samt avdelningschef på stadsledningskontoret. Styrelsen informeras i halvårsrapporten i september och en årsrapport efter årsskiftet.

De dominerande frågorna under 2023 är de som sorterar under EU:s gröna giv, det vill säga klimat, energi och miljöfrågor, samt mobilitetsfrågor. GEO har emellertid också aktivt jobbat med den så kallade sociala dimensionen, till exempel gällande funktionshinder och EU-finansiering för medborgardialog och kompetensförsörjning.

Gothenburg European Office har löpande utfört omvärlds- och intressebevakning i Bryssel gentemot de europeiska institutionerna inom ramen för uppdraget. GEO har även hållit kollegor i förvaltningar och bolag informerade om utvecklingen i EU och motiverat och bistått dem i deltagandet i seminarier, projektansökningar och nätverk.

Eva Hessman

Vd, Göteborgs Stadshus AB

Göteborg European Office årsrapport 2023

Om europeisk omvärlds- och intressebevakning

Innehåll

1	Framåtblick	3
1.1	Kommande förslag	3
1.1.1	Klimatmål 2040 och kolinfångning	3
1.1.2	Konkurrenskraft och minskad administration	3
1.2	Ny mandatperiod	4
1.2.1	Europaparlamentsval juni 2024	4
1.2.2	Strategisk agenda 2024 - 2029	4
1.3	Finansiering och profilering	5
1.3.1	Infrastruktur och stadstrafik	5
1.3.2	Nya Europeiska Bauhaus - festivalen	6
1.3.3	Finansiering till städer ses över	6
2	Tillbakablick	7
2.1	Exempel på intressebevakning inom miljölagstiftningen	7
2.2	Finansiering och profilering	7
2.2.1	Godkända ansökningar	7
2.2.2	Intelligent Cities Challenge	8
2.2.3	Gröna kompetenser lyftes i Bryssel	8
2.2.4	Cirkulärt arbete i framkant	9
2.2.5	Två seminarier i Europaparlamentet	9

1 Framåtblick

1.1 Kommande förslag

1.1.1 Klimatmål 2040 och kolinfångning

EU-kommissionen rekommenderade i början av februari 2024 en nettominuskning av växthusgaser med 90 % till 2040, ett mål som stöds av EU:s egen rådgivargrupp, och kritiserar av delar av den europeiska industrin och för att vara för låg ambition av miljörörelsen. Det blir ett viktigt mål i vägen mot den gröna givens mål om klimatneutralt EU till 2050. En viktig komponent i 2040-målet förväntas koldioxidupptag bli, teknik som luftavskiljning och koldioxidbindning av jord- och skogsbrukare. Denna del kan komma att stå för cirka 10 procent av målet.

Debattklimatet för ambitiösa klimatmål har förändrats efter energikrisen, som utlöstes av minskade gasleveranser från Ryssland. Elpriserna har gått ner, men i exempelvis Tyskland är priserna fortfarande mer än dubbelt så höga som före kriget. Enligt flera bedömare släpar medlemsstaternas nuvarande åtgärder efter 2030-målet, så på sitt sätt kommer diskussionen lämpligt. Enligt bakgrundsdokument till 2040-förslaget, behövs ytterligare tillväxt av förnybara energikällor, energibesparingar, en utfasning av fossila bränslen, snabb elektrifiering av vägtransporter och uppvärmningssektorer, en stärkt industripolitik med finansiering och en plan för att locka till sig privat kapital. I diskussionen förekommer också idéer om EU-strategi för bergvärme.

Själva lagförslaget med detaljer och stegen för att nå målet kommer att läggas fram först när en ny kommission tillträder efter valet. Göteborg besvarade samrådet i somras. GEO deltog på EU-kommissionens efterföljande hearing. GEO fortsätter bevaka frågan och informerar Göteborg Energi, Renova, Stadshus AB, och miljöförvaltningen löpande.

1.1.2 Konkurrenskraft och minskad administration

Efter att ha levererat lejonparten av den gröna given och stora beståndsdelar för den digitala omställningen, har fokuset för EU-kommissionen flyttats till global konkurrenskraft. Redan i sitt tal om tillståndet för den Europeiska unionen, fokuserade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen på EU:s konkurrenskraft i en tuffare polariserad värld. Kommissionens arbetsprogram för 2024 innehöll också åtgärder för att stärka den. Bland annat ser kommissionen över all lagstiftnings rapporteringskrav i syfte att minska den med minst 25 procent, utan att minska leveransen mot till exempel miljömål. Tillsammans med Göteborg Energi, ser GEO på frågan.

För den offentliga sektorn finns en ram som kallas ComPAct: ett förslag om hur administrativt arbete i offentlig förvaltning kan fördjupas och förbättras. Syftet är att möjliggöra förbättrade synergieffekter mellan existerande EU-verktyg

som ska bygga kapacitet inom administrativförmåga, då även med initiativ som riktar sig specifikt till lokal och regional nivå. Förslaget syftar till att kanalisera strategiska investeringar som framför allt stöttar offentliga förvaltningar i den gröna och digitala omställningen. EU-kommissionen påpekar att väl fungerande offentliga förvaltningar på nationell, regional och lokal nivå spelar en nyckelroll för att uppnå politiska prioriteringar och för att öka konkurrenskraften i hela EU. Under hösten samlade EU-kommissionen in synpunkter om rapportering i lagstiftning som upplevs som onödig, krånglig, kostsam eller ineffektiv. Många av de initiativ som presenterats i ComPact kommer att lanseras under 2024.

1.2 Ny mandatperiod

1.2.1 Europaparlamentsval juni 2024

I juni 2024 genomförs val till Europaparlamentet. Eftersom parlamentarikerna fokuserar på kampanj under våren, och det nyvalda parlamentet inleder sitt ordinarie arbete först efter sommaren, innebär det att EU:s institutioner fram till mars koncentrerar sig på att driva fram beslut i frågor som redan ligger på bordet. Man kan inte förvänta sig många nya lagförslag. År 2024 ser därför något annorlunda ut. Det blir en möjlighet att se tillbaka på mandatperioden för att utvärdera och spekulera framåt, tänka långsiktigt och proaktivt.

Det är en tid att lära känna kandidater som kommer att bli europaparlamentariker, berätta om Göteborgs goda exempel för nyvalda, och samtala med kommissionen inför en ny mandatperiod. De nyvalda europaparlamentarikerna kommer kontaktas av GEO i ett tidigt stadium i syfte att påbörja relationsbyggandet så att de ska ta med sig kännedom om GEO och Göteborgs Stads verksamhets koppling till EU in i mandatperiodens arbete.

Efter valet påbörjas arbetet med att tillsätta en ny EU-kommission. Efter att medlemsländernas ledare utsett en kommissionsordförande inleds förhör och omröstningar i Europaparlamentet under hösten. GEO följer relevanta ansvarsområden för att förstå och kunna planera för riktningen den kommande mandatperioden.

1.2.2 Strategisk agenda 2024 - 2029

Vart femte år enas EU-ländernas ledare om EU:s politiska prioriteringar för framtiden. Syftet är att sätta agendan för den nya mandatperioden. EU-kommissionen har initiativrätt på ny lagstiftning, men får politiska signaler från medlemsstaterna genom agendan.

Arbetet väntas vara färdigt och beslutas i juni 2024. Redan vid Europeiska rådets informella möte den 6 oktober 2023, diskuterade EU-ländernas ledare bland annat säkerhet och försvar, motståndskraft och konkurrenskraft, energi, migration, globalt engagemang, samt utvidgning. Det är breda ämnen, men tydligt präglade av den senaste tidens omvärldshändelser. I synnerhet blir det

uppenbart att EU inte kommer jobba på ”som vanligt” utan ställer sig frågor som;

- Vilken sektorspolitik behöver reformeras i samband med framtida utvidgningar och hur?
- Utifrån alla utmaningar, var bör den gemensamma budgeten koncentreras? Hur ska budgeten finansieras i praktiken?
- Hur kan beslutsfattande bli effektivt och förblir smidigt vid en utvidgning?

Det är stora frågor, men som kan påverka Göteborgs Stads möjligheter till finansiering, och lagstiftningsprocesserna i allmänhet. Det är svårt att dra några slutsatser. GEO följer utvecklingen av den strategiska agendan.

Vad som redan är beslutat som fortsätter vara relevant under perioden, är att Göteborg tillsammans med 99 andra EU-städer ska vara klimatneutrala till år 2030, vilket är strax efter nästa EU-kommissions mandat löper ut. Beslutat är även att infrastrukturen i de europeiska transportkorridorerna ska vara färdigställda till år 2030. Utöver dessa finns många mål inom den gröna givnen för 2030. Inom digitaliseringen finns EU:s mål för 2030 i det så kallade ”digitala decenniet”. Det är därför tydligt att detta arbete ska utföras under perioden. På sitt sätt innebär det att en del av arbetet rullar på ”som vanligt” oavsett vad som hamnar högt på agendan för EU:s ledare.

1.3 Finansiering och profilering

1.3.1 Infrastruktur och stadstrafik

EU:s institutioner nådde en preliminär överenskommelse om förordningen som reglerar investeringarna i de europeiska transportkorridorerna (TEN-T) den 18 december. Slutligt beslut förväntas tas i mars. Den nya TEN-T-förordningen pekar ut 431 stadsknutpunkter. Göteborg var sedan tidigare en utpekad stadsknutpunkt. Den kommande lagstiftningen innehåller dock en del nyheter. Det finns krav att stadsknutpunkter ska ha en plan för hållbar trafik för gods och persontrafik senast 2027 som tar hänsyn till regional och europeisk trafik. Från 2027, är det obligatoriskt att samla in trafikdata inom hållbarhet, säkerhet och tillgänglighet, och dela med EU-kommissionen. I varje knutpunkt ska det finnas en multimodal persontrafikterminal till 2030 och minst en multimodal godsterminal 2040.

Att stadsknutpunkterna nu får skyldigheter, kan öppna för att de också kan få mer finansiering. Dock är fonden som finansierar investeringar i infrastruktur, underfinansierad om man ser till behoven och 2030-målen. Det är dock en god grund till att bedriva påverkan för en ökad budget. Det gäller även sträckan Göteborg – Oslo. Diskussionerna om den kommande budgeten inleds under 2024. GEO samarbetar med andra europeiska aktörer i dialogen om klargörande av definitionen av stadsknutpunkter och de förpliktelser som den nya lagstiftningen innebär, samt knutpunkternas behov av investeringar.

1.3.2 Nya Europeiska Bauhaus - festivalen

Göteborgs Flytevi kommer få stå i centrum för uppmärksamhet i Bryssel under Bauhausfestivalen i april. Festivalen arrangeras vartannat år. Under hösten 2023, i dialog med Stadsbyggnadskontoret och Stadsmiljöförvaltningen, tog GEO fram ansökningar för en utställningsmonter, workshop och till Bauhauspriset 2024. Prisets finalister offentliggörs i mars, och öppnar då för omröstning för publikens val. De övriga ansökningarna har godkänts och GEO planerar därför vidare tillsammans med förvaltningarna om deltagande på Bauhausfestivalen i april.

Det nya europeiska Bauhaus (NEB) är ett EU-initiativ som strävar efter att förena hållbarhet, estetik och inkludering i stadsbyggnad. EU-kommissionen vill att hållbart byggande även ska vara vackert och trivsamt för alla medborgare. Genom att sammanföra olika sektorer och experter syftar man till att främja kreativitet och samverkan.

Flytevi, den marina kolonilotten i Frihamnen, är byggd som en framtidsprototyp och en mötesplats kring framtidens sjömat. Den levererar mot NEBs värderingar och principer genom att det rör sig om ett stadsutvecklingsprojekt som har utvecklats tillsammans med andra, och som också handlar om hållbarhet. Platsen blir en mötesplats för stadens invånare, planerare och akademi. Att synliggöra Flytevi i Bryssel innebär att Göteborg känns igen som en innovativ och hållbar stad. Det kommer öppna upp för att lära andra och lära av andra, samt skapa nätverk som kan lägga grund för en framtida ansökan om EU-finansiering.

1.3.3 Finansiering till städer ses över

År 2028 kan kännas långt bort, men arbetet med att arbeta fram EU:s långtidsbudget för 2028 – 2034 har påbörjats. Finansiering som Göteborg idag använder såsom Europeiska socialfonden (ESF+), regionalfonden, Interreg, Horisont Europa, programmet för infrastruktur Connecting Europe Facility (CEF) och miljöprogrammet LIFE kommer ses över. Med tanke på de stora förändringar som sker i omvärlden och de utmaningar som EU står inför, ser utvärderingarna på både helhet, storlek och utformning.

EU:s sammanhållningspolitik står idag för en tredjedel av EU:s budget och återinvesteras i medlemsländerna. Fonderna riktas mot gemensamma behov som EU bedömt som prioriterade och nödvändiga för att öka den territoriella sammanhållningen mellan EU:s länder. GEO bevakar enbart utformningen av dessa fonder, inte utlysningar. Tillsammans med de svenska regionkontoren i Bryssel, arrangerade GEO en konferens om framtidens sammanhållningspolitik i juni 2023. Två representanter från välfärdsförvaltningarna deltog samt Göteborgs Regionen. I juli deltog GEO på Regionkommitténs hearing inför deras rapport om sammanhållningspolitiken. GEO har under hösten börjat samarbeta med andra svenska storstäder för att gemensamt ta ställning till prioriteringar och utformningen av en påverkansplan för 2024. GEO stöttar SLK i framtagandet av synpunkter för att delta i samtalet om utvecklingen.

2 Tillbakablick

2.1 Exempel på intressebevakning inom miljölagstiftningen

I juli 2023 presenterade EU-kommissionen sitt förslag till en riktad revidering av EU:s avfallsdirektiv. Uppdateringen ska leda till minskat avfall och miljöpåverkan från avfallshantering med fokus på två avfallsflöden; textilier och mat.

För textilier föreslås obligatoriskt, harmoniserat och utvidgat producentansvar. Det innebär att producenter blir ansvariga att ta hand om sina produkter även efter deras livstid. I förslaget ställs krav på att textilier ska hanteras enligt avfallstrappan, även när det gäller exporter. Förslaget introducerar också bindande mål för att minska matavfall med 10% i matproduktion och 30% (per person) i detaljhandel och konsumtion jämfört med 2020-års nivåer. Göteborgs remissvar lyfter att den svenska implementeringen gör skillnad mellan olika typer av matavfall, vilket gör det svårt att bedöma huruvida Göteborg lever upp till dessa mål. Samtidigt är målsättningarna i linje med de som staden antagit i sin avfallsplan. I samrådssvar EU09 – 2022, framhölls att avfallsinsamlings-systemet för textilier kan förbättras och att producentansvaret bör tillämpas på fler produktkategorier än det gör idag, vilket också är i linje med EU-kommissionens förslag.

Under 2023 har GEO hållit möten med handläggare från Europaparlamentet för att dela stadens synpunkter. Som en del av det arbetet har GEO fått ta del av och kommentera på miljöutskottets utkast. Stadens synpunkter finns med bland ändringsförslagen till miljöutskottets omröstning i februari 2024.

2.2 Finansiering och profilering

2.2.1 Godkända ansökningar

Via GEO:s nätverk i Bryssel, har Göteborg bjudits in att delta i två Interreg-projekt. Det ena projektet fokuserar på att hantera urbana värmeöar, Cool Cities. Det andra på att klimatsäkra samhällskritisk infrastruktur, Storm Safe. I oktober 2023 meddelades att båda projekten har beviljats finansiering. Clear Cities-projektet beviljades totalt nästan 6 miljoner euro. Totalt omfattar Storm Safes projektbudget drygt 7,4 miljoner euro.

GEO har även hjälpt Kretslopp och Vatten att ta fram en ansökan. Projektet har beviljats finansiering och innebär att Göteborgs Stad får drygt 3,2 miljoner kronor, för att testa hur digitalisering kan användas för att optimera sophämtning och hantering. Projektet levererar mot målsättningar i Göteborgs avfallsplan. Eftersom projektet också inkluderar regional samverkan kommer det även att bidra till att nå målsättningar i hela Göteborgsregionens avfallsplan.

GEO har också bevakat annan finansiering, gjort och spridit sammanställningar av det stöd som finns tillgängligt för Göteborg via missionerna och för cirkulär ekonomi. Det går bland annat att ansöka om tekniskt stöd i utformningen av klimatanpassnings-planen och för att inkludera göteborgarna i det arbetet.

2.2.2 Intelligent Cities Challenge

I början av september godkände EU-kommissionen Göteborgs ansökan om att bli en mentorstad i EU-initiativet "Intelligent Cities Challenge". Detta eftersom Göteborg har en expertis att dela med andra städer rörande sättet att jobba tillsammans med näringslivet i den gröna och digitala omställningen. Under sommaren hade GEO haft dialog med EU-kommissionen och ICC. GEO skrev sedan ansökan på uppdrag av BRG. Exempel på andra mentorstäder är Århus, Amsterdam, Lissabon, och Esbo.

BRG, Volvo och GEO har deltagit på digitala möten och en konferens på plats i Bryssel. Tanken med stadens deltagande är att även Göteborg kan lära sig mer av de andra deltagarna för att ytterligare förbättra vårt arbete. GEO kopplade exempelvis ihop Amsterdams chef för "smart city"-arbetet med BRG.

ICC-mentorskapet pågår under två år. Städer som deltar får stöd för att utveckla eller uppdatera strategier och handlingsplaner för att uppnå stadens mål för hållbar tillväxt. Städerna undertecknar partnerskap för lokala gröna givar. Göteborg berättar om sitt arbete och delar med av sina erfarenheter från samarbeten med bland annat mobilitetsklustret och byggsektorn. Utbytena sker dels genom konferenser på teknisk och politisk nivå, och även med bilaterala digitala utbyten av kunskaper.

Rollen för stadens politiker kommer att vara att visa upp och diskutera det politiska engagemanget på stadsnivå i den gröna omställningen, särskilt genom de lokala gröna avtalens framsteg och hålla prestationer för representanter för de andra städerna. När det gäller mentorstäderna är den viktigaste punkten att dela med sig av goda exempel/praxis till kärnstäderna genom inspirerande fall.

Nästa evenemang där politiker deltar, hålls den 18-19 juni 2024 i Porto, medan det andra tillfället kommer att vara slutkonferensen mars 2025 i Bryssel.

2.2.3 Gröna kompetenser lyftes i Bryssel

År 2023 var kompetensförsörjning utpekad som EU:s tematiska fokus. För att profilera Göteborg, skapa utbyten och lära av andra, anordnade GEO ett välbesökt officiellt partnerevenemang tillsammans med EU-kommissionen, Volvo, Oslo och Madrid på temat inkluderande yrkesutbildningar. Göteborgs talare presenterade Destination Tynnered, ett lyckat samarbete mellan staden och industrin. Direkt resultat av eventet var att EU-kommissionen ska lyfta projektet på sin hemsida för goda exempel, och att andra i panelen och i publiken gärna vill samarbeta med Göteborg i utformandet av yrkesutbildningar.

Kompetenser var temat även när GEO arrangerade ett evenemang under gröna veckan med rubriken "Lokala aktörer driver grön omställning av yrkesutbildning". Göteborg, Köpenhamn och Åbo, tre av EU:s 100 klimatneutrala och smarta städer, talade. Next Generation Göteborg presenterade sitt arbete. Tillsammans med företrädare från EU-kommissionen, Business Europe och European Forum of Technical and Vocational Education and Training, diskuterades rollen som lokala initiativ spelar i den gröna omställningen. Syftet var att sprida kunskap och bygga nätverk inför eventuell EU-finansiering.

2.2.4 Cirkulärt arbete i framkant

I november hölls den årliga konferensen för EU:s initiativ för cirkulära städer och regioner, där Göteborgs stad, med hjälp av GEO, valts ut som en av tolv piloter. Under konferensen diskuterades EU-lagstiftning, finansiering, styrningsstrukturer och kunskapsutbyte med bland andra Acker, Bergen, Zero Waste Scotland och EU-kommissionen. Göteborg representerades på plats av Göteborgs Stads Leasing AB och Brysselkontoret. Under konferensens gång blev det väldigt tydligt varför Göteborg är en föregångare inom EU vad gäller cirkulär anskaffning.

2.2.5 Två seminarier i Europaparlamentet

I september organiserade GEO ett evenemang i Europaparlamentet tillsammans med Europaparlamentariker Malin Björk (V). Ämnet var att hur HBTQI-personers trygghet skyddas på EU-nivå, och hur lokala myndigheter arbetar för att bidra till ökad trygghet, och hur det skapar säkra samhällen. I panelen hade GEO bjudit in EU-kommissionen, ILGA-Europe och två vinnare av europeiska huvudstäder för inkludering och mångfald; Regnbågshuset från Göteborg och viceborgmästaren från Gdansk. Alla talare kunde enas om att EU-politik och lokala initiativ kompletterar varandra eftersom "politik förverkligas på lokal nivå".

Tillsammans med Europaparlamentariker Erik Bergquist (S) arrangerade GEO ett seminarium i Europaparlamentet om potentialen i fjärrvärmens roll i energikrisen. Idag utgör fjärrvärmens cirka 12 procent av EU-ländernas uppvärmning och seminariet berörde potentialen att avlasta och ställa om från beroendet av import av fossila bränslen. Panelen bestod av EU-kommissionen, nätverket Energy cities, Rigas fjärrvärmebolag och Göteborg Energi. Med tanke på att det inte är lika vanligt med fjärrvärme i västra och södra Europa, är det viktigt att regelbundet i Bryssel påminna om fjärrvärmens fördelar och argumentera för teknikneutralitet så att inte fjärrvärmens missgynnas.

Faktablad¹ till GEO:s årsrapport europeisk omvärldsbevakning 2023

1 Innehåll

1. Hållbar stadsutveckling	2
1.1 Gröna given – en tillväxtstrategi	2
1.1.1 Genomförande av EU:s klimatpolitik.....	2
1.1.2 En förnyad energisektor	7
1.1.3 Miljöfrågor.....	12
1.1.4 Hållbar finansiering – EU:s taxonomi och företags hållbarhetsredovisning	22
1.1.5 Hållbar och smart mobilitet.....	24
2 Hållbar samhällsutveckling.....	28
2.1 Den europeiska pelaren för sociala rättigheter	28
2.1.1 Kompetensförsörjning.....	28
2.1.2 Den europeiska ungdomsgarantin	29
2.1.3 Ett europeiskt utbildningsområde 2025.....	30
2.1.4 Den europeiska planeringsterminen och landrapporten.....	31
2.1.5 Framtidens sammanhållningspolitik 2028-2035	32
2.2 Medborgerliga fri- och rättigheter.....	33
2.2.1 Handlingsplan för integration, inkludering och utanförskap	33
2.2.2 Europeisk inkludering- och mångfaldshuvudstad	35
2.2.3 EU-intyg om funktionsnedsättning.....	36
3 Innovation och digitalisering	36
3.1 Artificiell intelligens	37
3.2 Datalag och datadelning för innovation och skydd för databaser	38
3.3 Driftskompatibla digitala offentliga tjänster	39
3.4 Dataområden.....	39
3.4.1 Hälsodataförordning	40
3.4.2 Europeiskt energidataområde.....	40
3.4.3 Mobiltetsdataområde	41
3.5 Digitala världar	41
3.6 Innovationsagendan	42

¹ Faktabladen är en bilaga till GEO:s halvårsrapport och är korta beskrivningar av de aktuella EU-ärenden som berör Göteborgs olika verksamheter.

1. Hållbar stadsutveckling

1.1 Gröna given – en tillväxtstrategi

[Den gröna given](#) är EU:s tillväxtstrategi och svar på klimat- och miljötmaningarna. Strategin är EU-kommissionens högst prioriterade fråga under mandatperioden 2019 – 2024, som närmar sig sitt slut. Den gröna given har inneburit en kursändring jämfört med tidigare EU-kommissioner, där miljöfrågorna ges ökat fokus och företräde. Som beskrivs nedan är flertalet av lagarna beslutade, eller nära ett beslut.

Strategin är tvärgående och innebär att EU-kommissionen har sett över all befintlig lagstiftning över politikområden såsom trafik, infrastruktur, byggverksamhet och energi, för att säkerställa att de levererar mot den gröna givens mål. Digitalisering och innovation ses som viktiga verktyg i den gröna omställningen. Finansiering riktas mot att uppnå målen. EU:s nya [klimatlag](#) gör målet om att EU ska nå klimatneutralitet till 2050 juridiskt bindande och fastställer ett ramverk för hur EU ska nå detta mål.

Översatt till Göteborgstermer skulle en göteborgsk grön giv innebära att miljö- och klimatprogrammet vore den huvudsakliga utvecklingsstrategin och att andra program, såsom näringslivsstrategiska programmet eller trafikstrategin, var underordnade och fokuserade på att fördjupa hur näringslivs- respektive trafikåtgärder levererar mot miljö- och klimatprogrammets målsättningar. Investeringar i Göteborg skulle riktas mot att genomföra miljö- och klimatprogrammets mål.

EU:s medlemsländer ska minska sina utsläpp till 2030 med minst 55% jämfört med 1990-årsnivåer. Under 2021 presenterade EU-kommissionen en samling förslag som ska säkerställa att EU:s klimat-, energi och transportlagstiftning är anpassade till de uppdaterade 2030-målen. Förslagen har fått samlingsnamnet "Fit for 55". Under 2022 och 2023 har dessa förslag fortsatt behandlas av Europaparlamentet och Rådet i EU:s lagstiftningsprocess. De mest relevanta initiativen för Göteborg inom den gröna given beskrivs nedan.

1.1.1 Genomförande av EU:s klimatpolitik

1.1.1.1 EU och klimatanpassning – strategi och finansiering

Klimatförändringarna leder till effekter såsom frekventa skyfall, värmeböljor, torka och översvämningar eller andra oväntade effekter. [EU:s strategi för klimatanpassning](#) fokuserar på att förbereda EU inför dessa förändringar, bland annat genom att utveckla naturbaserade lösningar, främja åtgärder för att minska kunskapsluckor och finansiera klimatanpassningsåtgärder. Städer stöttas och uppmuntras till erfarenhetsutbyte genom [Borgmästaravtalet](#), där Göteborg är medlem. Inför framtagandet av klimatanpassningsstrategin var ett ökat erfarenhetsutbyte mellan städer en av stadens prioriteringar (Samråd EU09-2020).

Under 2023 har EU-kommissionens arbete med klimatanpassningsstrategin fokuserat på att genomföra de initiativ som integrerats i EU:s handlingsplan för en cirkulär ekonomi och EU:s strategi för biologisk mångfald, bland annat genom uppdateringen av avloppsdirektivet och luftkvalitetsdirektivet, där naturbaserade lösningar ges utrymme. Även i naturåterställningsförordningen, som behandlats i Europaparlamentet och Rådet under året, prioriteras natur som kan klimatsäkra samhällen.

Våren 2023 gjorde GEO en ny kartläggning för finansieringsmöjligheter som finns tillgängliga för klimatanpassningsåtgärder inom LIFE-programmet. Den har delats brett. Via GEO:s nätverk i Bryssel, bjöds Göteborg hösten 2022 in att delta i två Interreg- projekt. Ett av projekten fokuserar på att hantera urbana värmeöar (Cool Cities). Det andra på att klimatsäkra samhällskritisk infrastruktur (Storm Safe). Tillsammans med Stadsmiljöförvaltningen har GEO arbetat med stadens ansökningar, som skickades in i slutet av 2022. I oktober 2023 meddelades att båda projekten har beviljats finansiering. Inom Clear Cities tilldelas Göteborg 124 208 euro (närmare 1 407 687 SEK) av totala 5 997 339 EUR och inom ramen för Storm Safe tilldelas 361 197 EUR (närmare 4 095 000 SEK) av total projektbudget på 7 409 302 EUR. (Uppdaterad januari 2024)

1.1.1.2 Missionerna i Horisont Europa - begränsning av och anpassning till klimatförändringarna

De [fem missionerna](#) inom EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont Europa är ett nytt sätt att arbeta för att hantera vår tids stora samhällsutmaningar. Arbetssättet med utmaningsdriven innovation utgår från lokala förutsättningar och görs i bred samverkan med företag, civilsamhälle, akademi och medborgarna. Göteborgs Stad har ansökt om och blivit utvald att delta i två av missionerna – [missionen för klimatneutrala och smarta städer](#) (100-städer missionen) och missionen för klimatanpassning. Det är miljö- och klimatanpassningsnämnden som ansvarar för stadens deltagande i 100-städer missionen, medan SLK samordnar engagemanget i klimatanpassningsmissionen.

[Missionen för klimatneutrala och smarta städer](#)

Städerna spelar en viktig roll i arbetet för att motverka klimatförändringarna och för att nå de uppdaterade klimatmålen. 100 städer har valts ut till missionen för att ställa om och bli klimatneutrala redan till år 2030. Dessa städer är föregångare som testar lösningar och metoder som sedan ska användas för att hjälpa resten av EU att bli klimatneutralt till 2050. Hela 377 städer anmälde sitt intresse till missionen, och i april 2022 meddelade EU-kommissionen att Göteborg var en av de [utvalda](#).

Under 2023 har Göteborg påbörjat arbetet med en klimathandlingsplan inom ramen för en Mission Label ansökan. Det är en del i Climate City Contract (CCC), som utgör kärnan i arbetssättet för missionen. CCC ska skapas tillsammans med medborgarna då deras behov och åtaganden ska stå i centrum för missionen. Mission Label-ansökan ska innehålla en aktivitetsplan för hur klimatneutralitet i alla sektorer som energi, byggnader, avfallshantering och transport ska nås. Inom ramen för missionen får Göteborg hjälp att skapa en klimatinvesteringsplan, där vi preciserar hur vi planerar att finansiera våra klimatåtgärder. Via missionsplattformen får Göteborg tekniskt, lagstiftningsmässigt och finansiellt stöd till arbetet.

GEO har varit med och påverkat utformningen av missionen sedan idén offentliggjordes 2018, bland annat genom att delta på workshops och möten med samordnaren för missionen och med tidig information till kollegor i stadens organisation. När missionen lanserades hösten 2021 stöttade GEO miljöförvaltningen att skriva stadens intresseanmälan. Under hela processen har GEO arbetat strategiskt för att säkerställa att staden får ta del av tidig information och GEO ingår också i det arbetslag som nu håller på att ta fram CCC.

Genom GEO kom Göteborg i kontakt med det EU-finansierade projektet MOSAIC, som arbetade för att öka samskapandet med kvadrupelhelixens aktörer i klimatomställningen. Efter en framgångsrik ansökan blev Göteborg utvald till pilotstad för att testa MOSAIC-metoden. I pilotprojektet stöttas Göteborg i samskapande på trafikområdet. Tre arbetsgrupper skapades i början på 2023 och hade under våren flera möten. Sista mötet ägde rum under Frihamnsdagarna och arbetet är en del av arbetet mot att bli klimatneutralt. MOSAICs slutkonferens hölls i Bryssel november 2023 med två representanter från Demokrati-och medborgare service på plats tillsammans med två representanter från arbetsgrupperna (Volvo och Naturskyddsföreningen). Under konferensen presenterade Göteborg sin pilot och lärdomar från processen inför ett flertal andra europeiska städer och EU-kommissionen. GEO har hört att EU-kommissionen planerar en ny missionsutlysning under 100 klimatneutrala och smarta städer med fokus på beteendeförändringar inom klimatomställningen.

GEO har bevakat vilka finansieringsmöjligheter som finns tillgängliga för Göteborg via missionen, och delat dessa sammanställningar med kollegor i staden. Tillsammans med tidigare Trafikkontoret och Miljöförvaltningen jobbade GEO med Göteborgs ansökan till utlysningen [HORIZON-MISS-2022-CIT-01-01](#) om säker, hållbar och inkluderande mobilitet. I december 2022 meddelades att projektet, som getts namnet REALLOCATE, beviljats finansiering. Som ett resultat av detta tilldelas Göteborgs stad 670 000 EUR (motsvarande närmare 7 595 857 SEK) av totala 12 000 000 EUR. Under 2023 har arbetet med att konkretisera Göteborgs stads pilotsajter påbörjats och GEO ingår i arbetsgruppen för kommunikation för projektet.

[Missionen för klimatanpassning](#)

Missionen för klimatanpassning ska stödja minst 150 europeiska regioner för att stärka deras förmåga att klara klimatförändringarna. Göteborg har mycket att lära av de europeiska städer som kommit längre i sitt arbete med klimatanpassning. Sedan missionen lanserades 2021 har GEO bevakat och rapporterat till SLK vilka möjligheter det finns för Göteborg att engagera sig i missionen. GEO tog fram en detaljerad sammanställning av vad en ansökan skulle innebära för Göteborg, som också delades med SLK. Efter att den första vågen av godkända städer och regioner presenterades i början på juni 2022, arbetade GEO tillsammans med SLK under sommaren för att skicka in stadens ansökan. I september 2022 meddelades att Göteborgs ansökan beviljats.

Det praktiska arbetet med missionen inleddes i början av 2023 via missionsplattformen, där det är möjligt att utbyta erfarenheter med andra städer och regioner inom missionen. Göteborg bjöds också in att delta vid en första träff med städer och regioner som är medlemmar i missionen där SLK deltog. I mars 2023 hade GEO möte med SLK för att diskutera hur klimatanpassningsmissionen kan användas till att generera nytta i arbetet med stadens kommande klimatanpassningsplan. Det arbetet fortsatte under hösten och kommer att pågå under 2024.

GEO har också bevakat och gjort en sammanställning av det stöd som finns tillgängligt för Göteborg via missionen. Det går bland annat att ansöka om tekniskt stöd i utformningen av klimatanpassningsplanen och för att inkludera göteborgarna i det arbetet.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.1.3 Renovering av offentliga byggnader, byggnaders energiprestanda samt nya Bauhaus
Byggnader står för 40% av energiförbrukningen och 36% av utsläppen av växthusgaser i EU:s medlemsländer. För att nå målet om klimatneutralitet behöver renoveringstakten öka. EU-kommissionen presenterade därför "[renoveringsvågen](#)" i oktober 2020. Renoveringsvågen är en strategi som ska bidra till ökad energieffektivitet för byggnader och resurssnålt byggande, med mål om att 35 miljoner byggnader i unionen ska renoveras fram till 2030. Taxonomin kommer att spela roll för gröna obligationer i fastighetssektorn. Inom byggverksamhet ska strategin utvidga marknaden för hållbara byggprodukter och tjänster, integrera naturbaserade lösningar och se över lagstiftning för materialåtervinning.

Byggnaders energiprestanda

EU:s direktiv om byggnaders energiprestanda (EPBD) reviderades 2018, och har som syfte att förbättra energiprestandan och öka renoveringstakten och därigenom hjälpa EU att uppfylla sina klimatmål. Kommissionen la ett [lagstiftningsförslag om att revidera EPBD](#) igen 2021 som en del av "Fit for 55".

Göteborg besvarade samrådet (EU10-2021) och även remissen (diarienummer 1547/21). GEO deltog under 2021 på en av EU-kommissionens hearingar om direktivet, och i början av 2022 på Regionkommitténs hearing för att framföra synpunkter. Redan innan förslaget presenterades i december 2021, jobbade GEO tillsammans med Göteborgs Energi för att se till att fjärrvärmens inte missgynnas vid definitionen av "nollenergibyggnader". När förslaget lades kunde det konstateras att förslaget var bra, i och med att EU-kommissionen tagit med förslaget att fjärrvärme skulle räknas in som godkänd energikälla till nollutsläppsbyggnader. Emellertid var det viktigt att samma skrivning kommer med i definitionen av nZEB.

Rapportören i Europaparlamentet lade fram ett utkast till betänkande i juni 2022. SKR:s Brysselkontor samordnade sina ändringsförslag med GEO och de skickades till ledamöterna i EP. EP-förslaget innehåller krav på laddinfrastruktur vid bostäder, lokaler och parkeringsytor. Nya bostadshus med fler än tre parkeringsplatser ska ha förinstallerad kabeldragning till varje parkeringsplats. Samma krav ställs om bostadshus med fler än tre parkeringar genomgår större renoveringar som berör bilparkeringen eller byggnadens elektriska infrastruktur.

Rådet kom överens den 25 oktober 2022 om sin förhandlingsposition. I januari 2023 kom Europaparlamentets rapportörer överens om en kompromiss, som är röstades igenom i plenum i mars 2023. Överenskommelsen mellan parlamentet och rådet nåddes den 7 december. Den innebär att alla nya byggnader ska vara utsläppsfria från och med 2030 och att nya byggnader som används eller ägs av den offentliga sektorn ska vara utsläppsfria från och med 2028. Medlemsländerna måste säkerställa en minskning av den genomsnittliga primärenergianvändningen i bostadshus med minst 16 % till 2030 och med minst 20-22 % till 2035. Medlemsländerna måste renovera de 16 procent sämst presterande icke-bostadshusen senast 2030 och de 26 procent sämst presterande senast 2033 genom minimikrav på energiprestanda. Målet är att helt upphöra med användningen av fossilbränslepannor senast 2040. Den informella överenskommelsen måste nu godkännas av både parlamentet och rådet.

(Uppdaterad januari 2024)

Nya Bauhaus

[Nya europeiska Bauhaus](#) (NEB) vill kombinera hållbart byggande med estetik och inkludering. NEB uppmuntrar en ny typ av stadsbyggnad. I [meddelandet om NEB](#) sätts ramen. Finansiering görs tillgänglig inom redan existerande fonder och program, där den största delen kommer från Horisont Europa, LIFE-programmet och regionalfonden. EU-kommissionen har också etablerat ett "NEB Labb" där det är möjligt att testa verktyg, innovativa lösningar och politiska åtgärder för att underlätta omvandling av den byggda miljön på lokal nivå.

För Göteborgs Stad är NEB intressant eftersom det innebär möjligheter för profilering, viss finansiering och kunskapsutbyte. I slutet av 2021, presenterade GEO NEB för Älvstranden och senare för SBK tillsammans med Göteborgs Universitet. GEO bevakar kontinuerligt finansieringsmöjligheter inom NEB och har delat flera sammanställningar. SBK och Göteborg&Co engagerades inför Bauhausfestivalen 2022, och GEO arrangerade ett event under festivalen om design av offentliga platser. EU-kommissionen deltog i panelen och andra aktörer såsom forskare, företag och aktivister. GEO tog också initiativ till att Göteborg genom SBK 2022 gick med i initiativet "Bauhaus-vänner" som en del av strategin att profilera staden inom initiativet.

Under hösten 2022 hjälpte GEO Grundskoleförvaltningen och Skogomeskolan att ansöka om att delta i ett Bauhaus-initiativ för kunskapsutbyte via utlysningen "[Transformational Places of Learning](#)". I början av 2023 meddelades att Göteborg valts ut att delta. I början av 2023 nominerade även GEO Skogomeskolan till Bauhauspriset 2023. Göteborg blev utvald som en av 61 finalister av 1450 ansökningar och bjöds därför ned att delta på prisceremonin den 22 juni på plats i Bryssel och kunde inspireras av andra. Tyvärr vann inte Skogomeskolan. Finalplatsen innebar dock att Göteborg bjöds in som representant i NEB Community, vilket är en plattform för att dela med sig av lärdomar inom Bauhaus. NEB Community riktar sig till en bredare grupp intressenter än NEB Labb, men med liknande syfte.

Den 19 juli 2023 publicerade EU-kommissionen ett [meddelande](#) om missionerna där de meddelar att de inleder förberedelsefasen för en ny mission om nya europeiska Bauhaus. Detta förslag har dock skrotats av EU-kommissionen under hösten 2023. GEO har under hösten 2023 skrivit och lämnat in ansökningar för att delta under NEB festivalen 2024 och NEB priset 2024 tillsammans med Göteborgsprojektet Flytevi. Ansökningarna om att delta i festivalen har godkänts.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.1.4 Netto-nollindustriförordning och industriplan för den gröna given

Syftet med [planen](#) är att främja konkurrenskraften för Europas nettonollindustri och stödja den snabba omställningen till klimatneutralitet. Målet med planen är skapa bättre förutsättningar för att utöka EU:s tillverkningskapacitet av den nettonollteknik och de nettonollprodukter som behövs för att nå Europas ambitiösa klimatmål.

Strategin följdes av en rättsakt om nettonollindustrin för att kartlägga mål för kapaciteten inom nettonollindustrin och tillhandahålla ett regelverk anpassat till dess snabba införande, säkerställa förenklade och påskyndade tillståndsförfaranden, främja europeiska strategiska projekt och utveckla standarder till stöd för den tekniska expansionen på den inre marknaden. Första dialogen hölls i december 2023.

Business Region Göteborg besvarade regeringens remiss (Dnr 0030/23). Göteborg Stad välkomnar ambitionen att öka den inhemska produktionen av förnybar energi och förkorta tillståndsprocesser för etableringar som främjar omställning till minskade växthusgasutsläpp och gröna jobb i Europa. Förslaget anses förenligt med Göteborgs regionala och stadsbaserade målsättningar för miljö och klimat samt ekonomisk tillväxt. Göteborg Stad är positiv till ökad nationell koordinering av tillståndsprocesser, men anser att lokala/regionala nivåer bör leda etableringsprocesser. Dock tvivlar staden på om förordningen är tillräcklig för att konkurrera globalt och påpekar att den inte adresserar hur industrietableringar påverkar totala utsläppsnivåer.

Staden fokuserar på vikten av fjärrvärme och fjärrkyla för energieffektivitet och vill att dessa teknologier utpekas som strategiska nettonoll-teknologier. Göteborg Stad efterfrågar också tydligare riktlinjer för innovationsprojekt och värdering av olika tekniker utifrån klimatnytta. Offentlig upphandling lyfts i stadens remissvar som en möjlighet för att påskynda omställningen, och staden efterfrågar mer detaljerade riktlinjer för upphandling av nettonoll-teknologier. Kompetensförsörjning och utbildning anses avgörande, och Göteborg betonar behovet av att säkerställa utbildningsinnehåll i takt med innovationsutvecklingen och näringslivets behov.

Kommissionen har som svar på investeringsbehoven presenterat sin översyn av EU:s långtidsbudget 2024 – 2027, och lyft att EU:s strategiska suveränitet är något som EU-kommissionen kommer prioritera framöver. Därför föreslogs en [EU-plattform för strategisk teknik \(STEP\)](#), som syftar till att öka investeringarna i kritisk och strategiskt viktig teknik som kan bidra till den gröna och digitala omställningen. Arbetsdokumentets² analys visar att det ackumulerade investeringsbehov uppgår till cirka 92 miljarder euro under perioden 2023–2030 lågt räknat. Av dessa behövs cirka 16-18 miljarder i offentliga investeringar.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.2 En förnyad energisektor

En revidering pågår för att säkerställa att all relevant EU-lagstiftning är i linje med målet om 55% utsläppsminskning av växthusgaser. I juli 2021 presenterades förslag som bland annat inkluderade: förslag på förändringar av systemet för handel av utsläppsrätter (EU33-2020), förordningen om ansvarsfördelning, energiskattedirektivet (ej inskickat samråd), direktivet för förnybar energi (EU31-2020) och direktivet för energieffektivisering (EU32-2020). I december 2021 presenteras bland annat förordning för TEN-T (EU08-2021), byggnaders energiprestanda (EU10-2021), ITS-direktivet (EU27-2020) samt strategi för stadstrafiken (EU17-2021).

Under hösten 2021 anordnade GEO ett informationsmöte om "Fit for 55"-paketet för kollegor. En enhetschef på generaldirektoratet för energifrågor presenterade paketet och svarade på frågor. Sedan paketet presenterades har GEO även haft möten med den svenska ständiga representationen i Bryssel för att diskutera hur förhandlingarna om paketet går. GEO arbetar tillsammans med SKR och Stockholm i flera av ärendena.

Den 31 januari 2023 arrangerade GEO ett seminarium i Europaparlamentet tillsammans med europaparlamentariker Erik Bergkvist om fjärrvärmens roll i energiomställningen. En representant

² Investment needs assessment and funding availabilities to strengthen EU's Net-Zero technology manufacturing capacity, SWD(2023) 68 final.

från Göteborg Energi talade i panelen tillsammans med EU-kommissionen, organisationen Energy cities och en representant från Vilnius fjärrvärmebolag.

1.1.2.1 Infrastruktur för alternativa bränslen

Den gröna given har satt ett mål om att minst en miljon allmänt tillgängliga laddnings- och tankstationer ska finnas på plats senast 2025. I slutet av 2020 fanns ca 213 000 allmänt tillgängliga laddningsstationer. Syftet med direktivet [2014/94/EU](#) om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen (AFID) är att säkerställa utbyggnaden av laddinfrastruktur och direktivet innehåller gemensamma standarder för deras design och användning. Den tekniska utvecklingen har kommit långt och marknaden har mognat sedan direktivet kom 2014.

Göteborg besvarade samrådet EU07-2020. Göteborg menade att direktivet bör täcka både offentligt tillgänglig infrastruktur och privat, och lyfte att de nationella policyplanerna inte är tillräckliga för att nå målen, att nationella mål måste sättas för el, LNG och vätgas för tunga fordon samt för elanslutning i hamn och att dessa mål måste gälla för hela transportkorridoren och baseras på en gemensam europeisk metodologi. Detta ligger i linje med EU-kommissionens egen utvärdering och det förslag som presenterades. Göteborg besvarade även remissen (diarienummer 1023/21).

[Förslaget](#) presenterades den 14 juli 2021. I förslaget till förordning (AFIF) finns bindande mål för utbyggnaden av infrastrukturen och ytterligare åtgärder för att säkerställa driftskompatibilitet hos infrastruktur och tjänster för användning av infrastruktur för alla fordon som drivs med alternativa bränslen. Förslaget innehåller också krav på el-laddning i hamnar för fartyg vid kaj och LNG. Krav som Göteborg Hamn stödjer.

Parallellt med översynen av direktivet om utbyggnaden av infrastruktur för alternativa bränslen görs en översyn av förordningen om det transeuropeiska transportnätet (TEN-T) och direktivet om byggnaders energiprestanda. Utbyggnaden av infrastrukturen för alternativa bränslen ska framför allt ske längs TEN-T-korridorerna, och krav finns på vätgasladdning i stadsknutpunkterna. Direktivet om byggnaders energiprestanda innehåller krav på laddningsplatser i privata byggnader. Kommissionen kopplar frågan om nollutsläppsfordon till nödvändiga nätinvesteringarna inom ramen för kommissionsinitiativ som ingår i EU:s strategier för integrering av energisystemet³ och till vätgas.

Göteborgs Stads fordonsslotta ska vara fossilfri senast 2023. GEO har bevakat AFID för Göteborg Leasing AB. Samrådsvaret låg i linje med kommissionens förslag. Den 2 juni 2022 antog rådet sin allmänna riktlinje (förhandlingsposition) och Europaparlamentet sin rapport den 19 oktober 2022. Den 27 mars 2023 kom institutionerna överens i trepartsförhandlingarna. EP röstade ja till överenskommelsen i juli 2023. Rådet bekräftade överenskommelsen vid sitt möte den 25 juli 2023.

Jämfört med EU-kommissionens ursprungsförslag så innebär överenskommelsen bland annat att laddinfrastrukturen för tunga fordon senareläggs, eftersom marknaden för ellastbilar är omogen.

³ En smart integrering av elfordon och dubbelriktad laddning kommer också att skapa flexibilitet. Även om det eldirektiv och den elförordning som antogs 2019 tillhandahåller den rättsliga ramen för elmarknaden kan det krävas ytterligare krav kring laddningsstationer och kommunikationen mellan laddningsstation och fordon för att göra det möjligt att fullt utnyttja smart och dubbelriktad laddning.

Tankställen för vätgas ska först förläggas till större knytpunkter. Kravet på laddinfrastruktur på lågtrafikerade vägar lättas också upp.

För varje batteriförsedd elbil inom ett EU-land måste det finnas en laddpunkt på minst 1,3 kW installerad på laddmarknaden. Från år 2025 får det inte vara längre än 60 km mellan laddstationer på minst 150 kW kapacitet för lätta fordon i TEN-T-vägnätet. Det får inte vara längre avstånd än 200 km mellan vätgasmackarna längs TEN-T-nätet år 2031. Hamnar som tar emot mer än 50 passagerarfärjor eller 100 fraktfartyg per år måste kunna erbjuda anslutning till laddel senast år 2030.

Göteborg menade att det är viktigt att undvika en överinvestering i infrastruktur. För höga ambitioner med laddstationer längs med TEN-T-nätverken kunde bli onödigt kostnadsdrivande. Man menade att det är troligt att långsam hemmaladdning av kostnadsskäl kommer att dominera även framöver.

EU-kommissionen har nu publicerat en [handbok för offentliga myndigheter](#).

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.2.2 Direktivet för förnybarenergi och energieffektivitetsdirektivet

Som en del av den gröna given genomförs en översyn av [EU:s direktiv om förnybar energi](#) (RED) för att uppfylla EU:s ökade klimatambition. RED innehåller regler om stödsystem för förnybar energi, ursprungsgarantier för energi från förnybara energikällor, administrativa förfaranden, integrering av förnybara energikällor i byggnader, egenanvändning och gemenskaper för förnybar energi samt om förnybar energi inom uppvärmning och kylning liksom transporter. I RED fastställs också hållbarhetskriterier.

Varje medlemsland får separata mål, och sektorsvisa mål tas fram för transportsektorn, uppvärmning och kylning, byggnader och industri. Hållbarhetskraven för bioenergi skärps, bl.a. med krav på medlemsländer att skydda större kolsänkor. Produktionsanläggningar med mindre kapacitet än 20 MW var undantagna från att följa och rapportera enligt hållbarhetskriterierna för biomassa, men gränsen föreslås nu flyttas till 5 MW.

Göteborg besvarade samrådet (EU31-2020). Göteborg menade att medlemsstaterna borde ges mer flexibilitet. Samrådssvaret argumenterar för att förutsättningarna för förnybar produktion skiljer sig starkt mellan de olika medlemsstaterna. Tillgång till vattenkraft och biomassa, vindkraftsförutsättningar med mera, är resurser som måste kunna brukas på bästa sätt. Direktivet måste därför vara så flexibelt att varje medlemsstat kan nå förnybarhetsmålen på snabbast och effektivast sätt. Utmaningarna skiljer sig inte bara vad gäller naturresurser. Det gäller också saker som uppvärmningsbehov, industristruktur och inte minst hur det befintliga energisystemet är uppbyggt.

Göteborg menar också i samrådssvaret att det är viktigt att skilja på koldioxidinfångning och lagring av fossil koldioxid (CCS) och av biogent koldioxid (BECCS). Stödsystem för CCS kan leda till att utfasningen av fossila bränslen fördröjs eller i vissa fall kanske till och med ökar användningen av fossila bränslen, något som inte bör subventioneras. CCS är en fortsatt oetablerad, kostsam och energikrävande teknik och bör inte användas i stället för att ersätta fossila bränslen med förnybara

alternativ. På samma sätt ska inte mål och policy för minskade växthusgasutsläpp konkurrera med dito CCS/BECCS.

Europaparlamentet antog sin rapport i september 2022. Rådet antog sin allmänna riktlinje den 29 juni 2022. Institutionerna kom överens under sommarens dialoger och institutionerna fattade beslut under hösten 2023. Lagstiftningen trädde i kraft 20 november 2023.

[Energieffektivitetsdirektivet](#) (EED) från 2012 syftade till att uppfylla EU:s mål om minst 20 % förbättringar av energieffektiviteten senast 2020 jämfört med 2005 års nivåer. Principen om "energieffektivitet först" fastslogs i EED. Under 2018 [reviderades EED](#) för att leverera mot det nya målet om minst 32,5 % energieffektiviseringar fram till 2030 och [revideras nu](#) i förslaget till 36-39 % med anledning av de nya klimatmålen. Förslaget är en ram som fastställer energieffektivitetsmålen och de viktigaste sektorsövergripande åtgärderna såväl som de mer specifika. EED är inriktad på energibesparingar i den offentliga sektorn inklusive skyldigheten att renovera offentliga byggnader mot att bli "nära-noll-energibyggnader" och att hänsyn till energieffektivitet vid upphandling av varor, tjänster, arbeten och byggnader. Det föreslås nya krav på värme- och kylsystem med minimikrav på fjärrvärme.

Göteborg besvarade samrådet (EU32-2020) och framförde en oro om att individuell mätning av uppvärmning kan föra med sig kostnader och är kontraproduktivt. Detta är i linje med det påverkansarbete som GEO bedrev vid revideringen. I samrådssvaret stödjer Göteborg ambitionen med höjda bindande nationella mål, krav på lokala energieffektivitetsplaner samt renoveringskrav för offentliga byggnader och striktare krav på fjärrvärme- och kylsystem. Under hösten 2021 talade Göteborgs Energi på en workshop arrangerad av EU-kommissionen om sin syn på arbetet med "energieffektivisering först"-principen, på initiativ av GEO. Påverkansarbetet i Bryssel genomfördes med Stockholm 2022. Eftersom värme ingår i hyran innebär renoveringarna inte nödvändigtvis direkta kostnadsminskningar, utan snarare hyreshöjningar kopplade till renoveringen.

GEO hade möten med parlamentariker och DG Energy tillsammans med Göteborgs Energi i mars 2022. Positionen som cirkulerats till europaparlamentariker har samordnats med Stockholm.

Trepartsförhandlingarna nådde en preliminär överenskommelse den 10 mars 2023. Den fastställer en minskning av primär och slutlig energiförbrukning med 11,7 % på EU-nivå. Medlemsstaternas årliga energibesparingar ska nå 1,5 % i genomsnitt fram till 2030, med början på 1,3 % under perioden fram till slutet av 2025 och successivt gå mot 1,9 % under den sista perioden fram till slutet av 2030. Parlamentet och rådet godkände överenskommelsen i juli 2023.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.2.3 CO2 standarder för bilar och skåpbilar

I [förordning \(EU\) 2019/631](#) regleras utsläppsnormerna för nya personbilar och lätta skåpbilar. Under 2021 presenterade EU-kommissionen uppdaterade utsläppsmål jämfört med 2021: från den 1 januari 2030 gäller 55% utsläppsminskning för personbilar och 50% för lätta skåpbilar och från den 1 januari 2035 gäller 100% för personbilar och 100% för lätta personbilar. Göteborg svarade inte på samrådet (EU16 – 2020) men har antagit ambitiösa mål om att nå en fossilfri fordonsflotta till 2023. Göteborg skrev också under ett [brev](#) till EU-kommissionen, genom Göteborgs Stads Leasing på initiativ av GEO, för att betona vikten av ökade utsläppsminskningar samt träffade kommissionen under våren för att

berätta om målet och behovet av en ambitiös EU-agenda. Inför förhandlingen i Europaparlamentet, skickades ytterligare ett brev med små anpassningar till de nya mottagarna. I trialogen kom parterna överens i slutet av oktober 2022. Europaparlamentet röstade ja till överenskommelsen i februari 2023, och rådets beslut följde i mars 2023.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.2.4 Energiskattedirektivet

En ny [energibesättning](#) föreslås på energiprodukter och el, utifrån energiinnehåll och klimatpåverkan, med en EU-gemensam minimibesättning. Det betyder att beskattning ska harmoniseras inom EU. Den ska differentieras för motorbränslen, uppvärmningsbränslen och el, och införs över tio år med start 2023. Först införs skatt på drivmedel för flyg och sjöfart. Ren teknik ska främjas och undantag och lägre skattesatser som för närvarande uppmuntrar användning av fossila bränslen ska avskaffas. Syftet med de nya reglerna är att minska de skadliga effekterna av energiskattekonkurrens och säkra EU-ländernas intäkter från gröna skatter, som är mindre skadliga för tillväxten än skatt på arbete. Uppdatering av skattelagstiftning kräver enhällighet i EU, vilket kan leda till att direktivet blir svårt att komma överens om. GEO träffade svenska representationen tillsammans med Göteborgs Energi för att diskutera gemensamma ståndpunkter under hösten 2021. I mars 2022 träffade GEO och Göteborgs Energi EU-kommissionens ansvariga direktorat för att diskutera svårigheterna.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.2.5 Revidering av elmarknaden

Förslaget var efterfrågat, men innehöll mindre justeringar. Det innehåller en uppsättning åtgärder som syftar till att göra elräkningarna mindre beroende av priserna på fossila bränslen genom att skapa en buffert mellan de kortfristiga marknaderna och de elräkningar som betalas av konsumenterna.

För att skydda konsumenterna från volatila priser kommer förslaget att ge rätt till såväl fastprisavtal som avtal med dynamiskt pris, rätt att ha flera avtal samt förbättrad och tydligare avtalsinformation.

Incitament skapas för mer långfristiga avtal, särskilt genom att främja marknaden för energiköpsavtal, stabilisera elpriserna och begränsa energiproducenternas överintäkter genom att kräva att dubbelriktade differenskontrakt används för nya investeringar i koldioxidsnål produktion där det behövs offentlig finansiering, och genom att förbättra terminsmarknaderna för el.

Förslaget innehåller också åtgärder som syftar till att påskynda utbyggnaden av förnybara energikällor och utfasningen av gas, genom att ytterligare underlätta integreringen av förnybara energikällor i elsystemet och förbättra villkoren för användning av flexibilitetslösningar såsom efterfrågefleksibilitet och lagring, och andra väderberoende förnybara och koldioxidsnåla källor.

Förhandlingarna nådde i mål den 14 december, och kvar återstår bekräftande beslut i Europaparlamentet och i rådet.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.2.6 Hållbara kolkretslopp

Utsläppsminskningar är fortfarande högsta prioritet i EU:s klimatpolitik, men i kommissionens meddelande om hållbara kretslopp för kol från 2021 framhålls behovet av att avskilja, använda eller lagra koldioxid för att kunna nå klimatneutralitet. EU siktar på att avlägsna och permanent lagra minst fem miljoner ton koldioxid från atmosfären med hjälp av tekniska lösningar fram till 2030. En certifieringsram för upptag av koldioxid föreslogs av kommissionen 2022 kommer att fungera som grund för att identifiera högkvalitativa industriella koldioxidupptag och deras framtida erkännande i EU:s klimatpolitik.

EU saknar idag specifika regler för koldioxidinfrastruktur, vilket försvårar planering av investeringar. Det finns också brist på samordning och planering på EU-nivå. Det finns idag också en osäkerhet kring vilka användningar som är förenliga med målen. Implementeringen stöter på utmaningar och kräver långsiktig strategi. EU:s industriella koldioxidhantering möter liknande utmaningar som andra marknader med begränsat utbud och efterfrågan, vilket kräver hantering för att skapa en marknad för CCS, CCU och koldioxidupptag med europeiska teknikleverantörer.

Kommissionen anger i färdplanen att man överväger att inkludera följande element i strategin:

- Föreslå mål för lagringsinfrastruktur till 2040 och 2050 för att minska riskerna med och bättre styra investeringarna på den framväxande marknaden för lösningar för CCS.
- Identifiera regleringsbehovet för ny infrastruktur för transport och CCS, inbegripet tillträde för tredje part, kvalitetsstandarder avseende koldioxid, tillsyn och långsiktig infrastrukturplanering.
- Undersöka rollen för industriella koldioxidupptag i den europeiska klimatpolitiken.
- Undersöka europeisk och nationell samordnad finansiering av projekt för industriell CCS/CCU som drar full nytta av privata investeringar i lösningar för minskade CO₂utsläpp och användning av CO₂ på lång sikt.
- Undersöka andra möjliga åtgärder som skulle kunna underlätta införandet av industriell koldioxidhantering i Europa.

Göteborg besvarade EU-kommissionens samråd (EU09-2023). GEO deltog på EU-kommissionens hearing under hösten 2023. GEO har rapporterat om förslagets fördröjda antagande. Beslut förväntas i februari 2023. Inför beslutet har GEO delat en läckt version av dokumentet med Göteborg Energi, Renova och miljöförvaltningen.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.3 Miljöfrågor

EU:s handlingsplan för nollförorening i luft, vatten och mark, kemikaliestrategin för hållbarhet samt regler för industriutsläpp är tre av de mest centrala delarna för att hantera föroreningar inom EU. Under hösten 2022 presenterades nästa serie av lagförslag i "nollföroreningspaketet", som inkluderar: vattenlagstiftning – reviderade listor över föroreningar i yt- och grundvatten, en översyn av EU-reglerna för luftkvalitet och en översyn av avloppsdirektivet. I slutet av året presenterade EU-kommissionen sitt förslag till översynen av EU-reglerna om faroklassificering, märkning och

förpackning av kemikalier. Under början av 2023 har dessa ärenden kommit olika långt i EU:s lagstiftningsprocess. De viktigaste delarna för Göteborg presenteras nedan.

1.1.3.1 Nollföroreningar i luft, vatten och mark

Idag leder luftföroreningar till närmare 400 000 förtida dödsfall, och buller leder till 6,5 miljoner fall av kronisk sömnstörning. Föroreningar utgör också en av de fem främsta orsakerna till förlust av biologisk mångfald. [EU:s handlingsplan för nollföroreningar i luft, vatten och mark](#) ska motverka detta. Handlingsplanen innehåller en nollföroreningsvision för 2050 som innebär att utsläpp av föroreningar till luft, vatten och mark har minskat till nivåer som inte längre anses vara skadliga för människors hälsa eller ekosystemen och som respekterar planetens gränser och därmed leder till en giftfri miljö. Handlingsplanen presenterades 2021 och betonar att principen om att "förorenaren betalar" ska fortsätta genomsyra EU:s lagstiftning för att möjliggöra omställningen till en hållbar handel. Eftersom nuvarande implementering av EU:s föroreningslagstiftning konstateras otillräcklig ligger fokus på åtgärder för att öka genomförandegraden.

Göteborg har bland annat framfört att det är viktigt att stärka kopplingen mellan hälsodata och föroreningsdata (EU28 – 2020). Detta är inkluderat i handlingsplanen. I handlingsplanen övervägs också stöd till att återställa natur på sanerade platser för att skapa möjliga grönområden. Stödet regleras i den föreslagna naturåterställningsförordningen och bedöms kunna hjälpa staden att nå målsättningar i [Göteborgs nya grönsplan för en nära, sammanhållen och robust stad 2022 – 2030](#).

Under 2022 har EU-kommissionen fortsatt arbetet med att visa hur byggnadsprojekt och digitala tvillingar kan bidra till nollvisionen för föroreningar inom nya europeiska Bauhaus (NEB). Inom bland annat Horisont Europa har EU-kommissionen också riktat finansiering mot detta, i form av utlysningar till innovationsprojekt. Arbetet länkar an till Green City Accord, som Göteborg gick med i 2021. Under 2022 arbetade GEO för att profilera Göteborg inom Green City Accord, vilket bland annat ledde till att staden valdes ut som exempel inom EU-kommissionens "[Bästa praxis](#)"-rapport för vårt arbete med mobilitetsåtgärder och luftkvalitet. Under 2023 har GEO bevakat hur Green City Accord kommer att knytas samman med klimatanpassningsmissionen från EU-kommissionens sida.

(Uppdaterad januari 2024)

[Luftkvalitetsdirektiv](#)

Som en del i arbetet med att säkra en god luftkvalitet för unionens medborgare har EU normer för luftföroreningar. Det pågår nu en översyn av direktiven om luftkvalitet och renare luft i Europa ([2008/50/EG](#) och [2004/107/EG](#)) för att bättre anpassa dessa normer till [Världshälsoorganisationens \(WHO:s\) riktlinjer](#) och öka genomförandegraden. I [utvärderingen](#) från 2019 konstaterades att de delvis uppfyller sina mål, men inte inom alla områden.

EU-kommissionens [förslag](#) presenterades i slutet av oktober som en del i nollföroreningspaketet. I förslaget slås de tidigare luftkvalitetsdirektiven samman och blir till ett direktiv. Förslaget innehåller bland annat uppdaterade normer och introducerar en översynsmekanism, där normerna kontinuerligt ska ses över för att vara i linje med aktuell forskning. Samtidigt går förslaget inte hela vägen fram, även det närmar sig WHO:s riktlinjer. Förslaget ska stödja den lokala implementeringen både via så-kallade luftkvalitetsplaner och genom att främja regional samverkan. Cirka två veckor innan förslaget presenterades cirkulerade ett utkast på förslaget som innehöll en artikel med en tydlig ansvarsfördelningsmekanism. Artikeln, som inte fanns med i EU-kommissionens slutliga förslag,

hade inneburit att den nationella nivån och europeiska nivån måste stötta det regionala samarbetet. Som förslaget är skrivet nu faller ansvaret på regional och lokal nivå. Förslaget möjliggör också rätten till prövning för de som lidit negativa hälsoeffekter som ett resultat av dålig luft.

I Europaparlamentet har förslaget behandlats i ENVI-utskottet, vars [förslag](#) röstades igenom under plenarsessionen i september 2023. Europaparlamentet föreslår att EU helt rättar sig efter WHO:s rekommendationer till 2030, gör gränsvärdena för marknära ozon bindande och ställer krav på att tydliggöra hur socio-ekonomiska orättvisor hänger samman med hälsoeffekter från dålig luft. Europaparlamentet vill också se en ökning av antalet övervakningsstationer vid urbana bakgrundsplatser.

Rådet nådde en allmän riktlinje om ärendet den 9 november 2023, som bland annat syftar till att stärka bestämmelserna kring gränsöverskridande föroreningar. Rådet gör också betydande ändringar i de föreslagna artiklarna om tillgång till rättslig prövning, ersättning och påföljder. Samtidigt är en av de mest anmärkningsvärda skillnaderna att de inför nya skäl för att motivera senareläggning av tidsfristen att uppnå gränsvärdena för luftkvalitet i vissa områden. Undantaget ska gälla för medlemsländer med lägre nationell BNP per capita jämfört med EU-genomsnittet.

Luftkvalitetsdirektiven har haft betydelse för Göteborgs arbete med luft⁴. I stadens Miljö- och klimatprogram finns ambitiösa mål för att säkra en god luftkvalitet för göteborgarna och Göteborg uppfyller de europeiska normerna för både kvävedioxid och fina partiklar. Staden har ställt sig bakom en uppdatering av luftkvalitetsnormerna i linje med WHO:s rekommenderade nivåer (EU23 – 2021). Uppdatering av normerna gör också direktivet mer relevant för stadens eget miljöarbete.

Under 2021 arbetade GEO med att säkerställa att Göteborgs erfarenheter tas med i revideringen, bland annat genom att hjälpa Miljöförvaltningen besvara en teknisk enkät och att dela med sig av information kring Göteborgs arbete med luftkvalitet till Europaparlamentets utredningstjänst. I december 2022 deltog GEO i ett panelsamtal tillsammans med EU-kommissionen, europeiska miljöbyrån (EEA), SUEZ och civilsamhällsorganisationen HEAL för att prata om uppdateringen och dela med sig av Göteborgs synpunkter på förslagets olika delar. Under 2023 deltog GEO i ytterligare [panelsamtal](#) tillsammans med representanter från EU-kommissionen, Irlands miljödepartement, Clean Air Fund och EPC för att diskutera luftkvalitetsdirektivet. Som ett resultat av detta arbete finns Göteborgs arbete med luftkvalitet omskrivet i EPC:s rapport: "[Mot renare luft i Europa: tid för en starkare vision och mer handling](#)".

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.3.2 Vattenföroreningar – pågående revideringar

Uppdaterade gränsvärde i yt- och grundvatten

Sedan 2000 har ramdirektivet för vatten (vattendirektivet) varit det huvudsakliga instrumentet för vattenskydd i Europa. Vattendirektivet stöttas av sina två dotterdirektiv: direktivet om [miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område](#) (direktivet om prioriterade ämnen) och [grundvattendirektivet](#). Direktivet om prioriterade ämnen ska skydda ytvattnets kemiska status genom att sätta standarder för prioriterade ämnen och kompletterar på så vis vattendirektivet och grundvattendirektivet. Standarderna länkas även till avloppsdirektivet och industriutsläppsdirektivet.

⁴ Diariernr: 2018-10570

EU-kommissionen inledde en översyn i slutet av 2020 gällande kemiska föroreningar och skyldigheten att regelbundet se över listorna med prioriterade ämnen och föroreningar i grundvattnet. EU-kommissionen presenterade sitt [förslag](#) i slutet av oktober 2022 som en del i föroreningspaketet, tillsammans med avloppsdirektivet.

EU-kommissionens förslag syftar främst till att öka skydd för människor och miljön och säkerställa högre grad av genomförande av direktivet. Därför läggs en rad substanser till på listan för yt- och grundvatten, såsom pesticider, läkemedel och industrikemikalier medan andra, som konstaterats inte längre utgöra ett hot, tas bort. Direktivet ska också bättre beakta eventuella cocktail-effekter, där substanser reagerar med varandra i recipient. För att öka genomförandegraden föreslår EU-kommissionen bland annat en obligatorisk övervakningslista för föroreningar i grundvatten och att beslut om att lägga till substanser på listan ska fattas genom ett förenklat lagstiftningsförfarande. Förslaget förväntas leda till ökade kostnader initialt, men den förbättrade vattenkvaliteten kommer på sikt leda till minskade kostnader för vattenreningsaktörer och skattebetalare.

I Europaparlamentet har förslaget behandlats i ENVI-utskottet och Europaparlamentet antog [sin position](#) den 12 september 2023. En av de mest centrala delarna i förslaget handlar om krav för att säkerställa att principen om att förorenaren betalar genomförs och att dessa medel används till att täcka utökade övervakningskrav. I Rådet behandlas ärendet på arbetsgruppsnivå.

Göteborgs stad svarade på samrådet (EU20-2021) och har framfört att EU-direktiven är relevanta för alla beslutsnivåer men att de behöver implementeras bättre inom EU, med juridiskt bindande målsättningar som möjligt alternativ. Staden framhäver också att principen om att "förorenaren betalar" och försiktighetsprincipen måste genomsyra översynen. Inför utvärderingen 2019 framförde Göteborg att vattendirektivet har ett bra och viktigt syfte⁵, samtidigt som det kunde få en tydligare utformning med uppdaterade och utvecklade miljö kvalitetsnormer. Vidare innebär dagens tolkning och tillämpning av direktivet, utifrån [Weserdomen](#), att frågan om vattnets status väger tungt jämfört med andra intressen i stadsplaneringen. Den möjliga målkonflikten som Weserdomen medför skulle enligt EU-kommissionen adresseras i revideringen av direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. Weserdomen fanns med i en läckt version av förslaget som sedan togs bort men har diskuterats under trilogförhandlingarna.

Under 2023 har GEO haft dialog med Gryaab AB, EU-kommissionen och handläggare från Europaparlamentet för att försöka påverka de föreslagna gränsvärdena för Bisphenol A, eftersom det saknas laboratorium som kan mäta med den precision som krävs⁶.

(Uppdaterad januari 2024)

[Direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse](#)

Direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse från 1991 ska skydda både människors hälsa och miljön från negativa effekter från utsläpp av orenat avloppsvatten. I [utvärderingen](#) från 2019 konstateras direktivet ha bidragit till att medlemsländerna uppnått mål inom EU:s andra vattendirektiv samtidigt som direktivet behöver uppdateras för att täcka in nya samhällsbehov och som uppkommit sedan 1991.

⁵ Diarienummer 2018–1426

⁶ Som referens: de bästa labben kan mäta 10 ng/L och förslaget gränsvärde är 0,0034 ng/L.

Göteborg har i samrådssvaret (EU13-2021) lyft att det är positivt med ett ökat producentansvar, att naturbaserade lösningar är det viktigaste sättet att lösa dagvattenfrågan men att man inte bör rapportera med sensorteknik direkt till EU-nivå.

EU-kommissionens [förslag](#) presenterades i slutet av oktober 2022 som en del i föroreningspaketet. De viktigaste delarna i EU-kommissionens förslag är det utökade systemet för producentansvar, som ska leda till bättre genomförande av principen om att förorenaren betalar, och krav på avancerad rening för större reningsverk. EU-kommissionen tänker sig ett liknande system som idag används för fast avfall. Problemet med systemet för fast avfall är att det i praktiken ofta faller på kommunerna att rena restavfall som inte hanteras korrekt. Svenskt Vatten [beräknar](#) att EPR-systemet inte kommer täcka kostnaderna för den avancerade reningen. För Göteborgs del innebär det att Ryaverket skulle behöva introducera avancerad rening, vilket skulle bli kostsamt och inte nödvändigtvis leda till tydliga miljömässiga fördelar.

I Europaparlamentet har förslaget behandlats i ENVI-utskottet, vars [förslag](#) presenterades den 27 mars 2023. Förslaget skiljer sig från EU-kommissionens förslag på en rad viktiga punkter. Bland annat ändras gränsvärdena för de ämnen som omfattas av avancerad rening, vilket innebär att förorenare i mindre länder (såsom Sverige) också måste betala för att rena vattnet från de ämnen de släpper ut. Samtidigt försvagas producentansvaret genom att skyldigheten att betala för den avancerade reningen flyttas från förorenaren till en föreslagen kombination av kommunala medel och "nationella fonder". Det skulle vara upp till medlemsländerna själva att skapa dessa fonder, vilket gör det svårt att analysera vad det skulle innebära för Göteborg i praktiken. I både EU-kommissionens förslag och ENVI-utskottets utkast saknades undantag från [Weserdomen](#), vilket kan leda till hinder i stadsutvecklingen. När Europaparlamentet sedan antog sin position i början på oktober 2023 fanns Weserdomen med.

Rådet antog sin [allmänna riktlinje](#) i mitten av oktober 2023, där de bland annat tillstyrker EPR-systemet. Triloger pågår fortfarande.

Under 2021 inledde GEO en dialog med EU-kommissionens handläggare som ansvarar för revideringen av direktivet. Under EU:s grönvecka 2021 ordnade GEO ett webinarium "EU Policy and Urban Water Management - Challenges of Implementation" där direktivets utmaningar diskuterades. Som ett resultat av evenemanget erbjöds Göteborg att delta i EU-kommissionens expertmöten i framtagandet av förslaget. Under hösten 2022 deltog Göteborg på möten i Bryssel med Svenskt Vattens managementkommitté, EurEau, SKR och de andra svenska stads- och regionkontoren för att diskutera förslagets påverkan i Sverige och gemensamma påverkansinsatser. Under våren 2023 deltog GEO på ett möte tillsammans med SKR, förbundet för finska lokala och regionala myndigheter (AFLRA) och svenska och finska rådsrepresentanter för att diskutera förslagets påverkan på Göteborg. I april 2023, deltog GEO på en utfrågning i Europaparlamentet för att diskutera förslaget och föra fram stadens synpunkter. GEO har även delat stadens [position](#) och konkreta ändringsförslag med de politiska gruppernas ansvariga handläggare, och haft individuella möten med rapportör Niels Thorvalds handläggare för att diskutera producentansvaret. Flera av stadens synpunkter finns med Europaparlamentets position, bland annat striktare producentansvar och Weserdomen.

(Uppdaterad januari 2024)

Badvattendirektivet

EU införde regler om att säkerställa rent badvatten i sjöar och hav redan på 1970-talet. Reglerna uppdaterades och förenklades genom [badvattendirektivet \(2006/7/EC\)](#) som också kompletterar [ramdirektivet \(2006/60/EC\) för vatten](#). I badvattendirektivet fastställs bestämmelser för övervakning, klassificering och förvaltning av badvattnets kvalitet på utsedda badplatser och hur denna information ska göras tillgänglig för allmänheten.

I Göteborg finns det 21 kommunala badplatser som provmätts fyra gånger per badsäsong i enighet med EU:s badvattendirektiv. Det är Stadsmiljöförvaltningen (tidigare park- och naturförvaltningen) som ansvarar för mätningarna i staden. Ändringar i direktivet gällande mätmetoder kan därför påverka förvaltningens arbete.

EU-kommissionen genomför just nu en översyn av direktivet. Samrådet var öppet fram till den 20 januari 2022, men staden valde att inte besvara det (EU27-2021). EU-kommissionens förslag var planerat till första kvartalet 2023 men är försenat.

(Uppdaterad januari 2024)

Skydd av havsmiljön

Enligt [EU:s havsmiljödirektiv](#) ska EU-länderna ta fram strategier för att nå ”god miljöstatus” och ha rena, friska och produktiva hav senast 2020. Enligt direktivets Artikel 23 är det dags för EU-kommissionen att se över direktivet. Översynen ska undersöka hur väl direktivet har fungerat hittills och kommer att utgå från en [rapport](#) om direktivets genomförande från juni 2020. EU-kommissionen skulle ha presenterat sitt förslag under första kvartalet 2023, men förslaget är försenat.

Göteborgs stad har flera styrande dokument med målsättningar som bidrar till friskare hav, såsom avfallsplanen med mål om cirkulära material, stadens energiplan och mål i miljö- och klimatprogrammet om att minska klimatpåverkan från inköp av mat. Miljöförvaltningen ansvarar för implementeringen av havsmiljödirektivet genom [Göteborgs åtgärdsplan för god vattenstatus 2023 - 2027](#). Göteborg har också ansvar för förebyggande åtgärder mot marint skräp samt tillsynsansvar.

I Göteborgs samrådssvar (EU19 – 2021) framhålls att havsmiljödirektivet är en viktig del i att hantera marina utmaningar, samtidigt som Göteborg ser att direktivet inte lyckats motverka ohållbara fiskemetoder och att stora mängder marint skräp och mikroplaster fortfarande orsakar problem för marina ekosystem. Göteborg ser också att en stor utmaning är att förbättra genomförandegraden för direktivet. I Göteborgs remissvar på SOU 2020:83 – Betänkande om Havet och människan⁷ framhålls att det behövs EU-lagstiftning för avancerad rening i kommunalt VA.

GEO har framfört Göteborgs synpunkter på ramedirektivet för en marin strategi under en utfrågning i Regionkommitténs om ”Local and Regional Authorities (LRAs) protecting the marine environment”. Rapportören visade intresse för Göteborgs synpunkter och GEO samlade in Göteborgs skriftliga åsikter som finns med i [yttrandet](#) från den 7 maj 2021. Under 2023 har GEO fört fram synpunkter på krav om avancerad rening i kommunalt VA inom ramen för uppdateringen av avloppsdirektivet.

(Uppdaterad januari 2024)

⁷ Diarienummer 0486/21

1.1.3.3 Handlingsplan för en cirkulär ekonomi

[EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi](#) antogs av EU-kommissionen i mars 2020. Handlingsplanen är en viktig del för att nå målsättningarna inom den gröna given och den innehåller en rad initiativ för att motverka avfall och främja cirkulära processer och hållbar konsumtion.

I handlingsplanen lanserades [Initiativet för Cirkulära städer och regioner](#) (CCRI). Syftet med initiativet är skynda på den cirkulära omställningen lokalt inom EU genom att skapa synergier mellan existerande projekt, sprida kunskap och visa upp bästa praxis. Under våren 2022 öppnade CCRI en utlysning där städer och regioner kunde ansöka om att bli pilot inom initiativet. Tillsammans med Göteborgs Stads Leasing AB (GSL AB) arbetade GEO med stadens ansökan som resulterade i att Göteborg valdes ut från fler än 100 sökande att bli en av initiativets tolv piloter. Som pilot går Göteborg före i den cirkulära omställningen och erbjuder tillgång till finansiellt och tekniskt stöd i att implementera cirkulära lösningar. Göteborgs pilot fokuserar på 1) hur staden kan bli ”den cirkulära kunden” och 2) hur staden kan skapa en plattform för att dela och återbruka produkter.

Både under våren och hösten 2023 har GEO kartlagt vilka finansieringsmöjligheter som finns inom forsknings- och innovationsprogrammet, [Horisont Europa](#), och LIFE-programmet som kan användas till att genomföra åtgärder inom den tvärgående strategi ”Vi ställer om till en cirkulär ekonomi” i stadens miljö- och klimatprogram. Kartläggningarna har delats med GSL AB och med stadens cirkulära strategigrupp. Under hösten har GEO också hållit en presentation för att gå igenom vilken EU-lagstiftning som finns inom det cirkulära området och hur den påverkar staden.

Under första halvan av 2023 fortsatte implementeringen av EU:s handlingsplan och flera initiativ som presenterades under 2022 har fortsatt behandlats i Europaparlamentet och rådet. Förslagen inkluderar bland annat: EU:s strategi för en hållbar textilindustri, Initiativet för hållbara produkter, översynen av byggproduktförordningen och förslag för att stärka konsumentmakten. De viktigaste förslagen för Göteborg finns presenterade nedan.

(Uppdaterad januari 2024)

EU:s strategi för en hållbar och cirkulär textilindustri

Textilindustrin är en prioriterad sektor för att uppnå målen inom den gröna given, på grund av dess resursförbrukning och höga miljöpåverkan. [EU:s nya textilstrategi](#) ska främja både konkurrenskraften och hållbarheten hos EU:s textilindustri. Strategin presenterades i slutet av mars 2022 och innehåller bland annat mål och minimikrav för att trappa upp återbruk och återvinning, åtgärder för att förhindra utsläpp av mikroplaster samt krav inom hållbar upphandling. Strategin ställer också krav på harmoniserade EU-regler om utökat producentansvar för textilier. Eftersom det är en strategi kommer kraven att regleras i andra EU-rättsakter, såsom ekodesignförordningen och översynen av ramdirektivet för avfall.

I Göteborg samlas textilier in vid befintliga återvinningscentraler och staden har en kretsloppspark med en återvinningscentral och tre försäljningsställen. Stadens insamlingsansvar kan komma att ändras om Sverige inför ett producentansvar.

Inför framtagandet av textilstrategin har Göteborg framfört att vi är för bindande mål på EU nivå som främjar produkters hållbarhet (EU14 – 2021). Staden har också svarat på Miljödepartementets remiss

”Ett producentansvar för textil (SOU 2020:72)”⁸, och menar att det vore lämpligt med ett EU-gemensamt regelverk för producenter och återvinnare som är verksamma på internationella marknader.

(Uppdaterad januari 2024)

Förordningen om ekodesign för hållbara produkter (ekodesignförordningen)

EU-kommissionens [förslag](#) till ekodesignförordningen för hållbara produkter presenterades i slutet av mars 2022. Förordningen breddar det nuvarande ekodesigndirektivet för energirelaterade produkter till att omfatta nästan alla produkter på EU:s inre marknad. Förordningen riktar sig till producenter och ska skapa incitament för dessa att bry sig om deras produkters hela livscyklar. Förutom krav på produkters cirkularitet, energiprestanda och miljömässig hållbarhet (ekodesignkrav) introduceras också informationskrav genom så-kallade ”digitala produktpass”. Eftersom flera av de tekniska detaljerna specificeras genom produktspecifika delegerade akter är det svårt att få en tydlig överblick för vad initiativet kommer innebära.

Inför framtagandet av förslaget har Göteborg framfört att förordningen bör leda till EU-gemensamma ekodesignkrav bör omfatta textilier och tvättmaskiner (EU09 – 2021) för att motverka att mikroplaster sprids till havet. I stadens remissvar till miljödepartementet⁹ framhäver vi att kommuner bör ges möjlighet att lämna in synpunkter på kompletterande EU-regler för ekodesign, inte minst med anledning av stadens ansvar för tillsynsarbete. När sedan EU-kommissionen utlyste [samråd](#) om vilka produkttyper som ska ingå i förordningen i början av 2023 svarade Göteborg (EU02 – 2023) att produktkategorierna: textilier, möbler, däck, fiskeutrustning och hygienartiklar är särskilt viktiga.

I Europaparlamentet har ärendet behandlats i ENVI-utskottet och dess [förslag](#) röstades sedan igenom under plenarsessionen i juli 2023. Europaparlamentet introducerar en rad produktkategorier som de anser att EU-kommissionen bör prioritera i kommande produktspecifik lagstiftning. Tre av produkttyperna (textilier, möbler och däck) har också pekats ut som särskilt viktiga av Göteborg. Rådet (konkurrenskraft) publicerade sitt [allmänna synsätt](#) till förordningen den 22 maj, där de inför ett förbud mot förstörelse av kläder och accessoarer, exkluderar motorfordon från förslaget och förtydligar hur medlemsländernas experter ska involveras i utformningen av framtida ekodesignkrav. Trilogförhandlingar har hållits under hösten 2023, och i början av december nådde Europaparlamentet och Rådet en provisorisk överenskommelse som nu behöver godkännas formellt av båda institutionerna.

(Uppdaterad januari 2024)

Avfallsdirektivet

I juli 2023 presenterade EU-kommissionen sitt [förslag](#) till en riktad revidering av EU:s avfallsdirektiv. Uppdateringen ska leda till minskat avfall och miljöpåverkan från avfallshantering med fokus på två avfallsflöden; textilier och mat.

För textilier föreslås obligatoriskt, harmoniserat och utvidgat producentansvar. Det innebär att producenter blir ansvariga att ta hand om sina produkter även efter deras livstid. I förslaget ställs

⁸ Diarienummer 1630/20

⁹ Diarienummer 0519/22

krav på att textilier ska hanteras enligt avfallstrappan, även när det gäller exporter. Förslaget introducerar också bindande mål för att minska matavfall med 10% i matproduktion och 30% (per person) i detaljhandel och konsumtion jämfört med 2020-års nivåer. I vårt remissvar¹⁰ har vi lyft att den svenska implementeringen gör skillnad mellan olika typer av matavfall, vilket gör det svårt att bedöma huruvida Göteborg lever upp till dessa mål. Samtidigt är målsättningarna i linje med de som staden antagit i sin avfallsplan. I stadens samrådssvar (EU09 – 2022) framhöll vi att avfallsinsamlings-systemet för textilier kan förbättras och att producentansvaret bör tillämpas på fler produktkategorier än det gör idag, vilket också är i linje med EU-kommissionens förslag.

Ärendet behandlas nu i Europaparlamentet och Rådet. I Europaparlamentet behandlas ärendet i miljöutskottet, med en indikativ tidslinje om utskottsomröstning i februari 2024 för att sedan röstas om i plenarsessionen i mars. I Rådet gav EU:s jordbruksministrar förslaget ett positivt mottagande.

Under 2023 har GEO hållit möten med handläggare från Europaparlamentet för att dela stadens synpunkter. Som en del av det arbetet har GEO fått ta del av och kommentera på miljöutskottets utkast. Stadens synpunkter finns med bland ändringsförslagen till miljöutskottets omröstning i februari.

GEO har även hjälpt Kretslopp och Vatten med att skicka in en ansökan för att delta i ett projekt via Interreg Europa. Projektet har beviljats finansiering och innebär att Göteborgs Stad erhåller 287 000 EUR, motsvarande 3 235 121 svenska kronor, för att testa hur digitalisering kan användas för att optimera sophämtning och hantering. Projektet levererar mot målsättningar i stadens [avfallsplan](#). Eftersom projektet också inkluderar regional samverkan kommer det även att bidra till att nå målsättningar i hela [Göteborgsregionens avfallsplan](#). Just nu genomgår projektet formalia innan pengar betalas ut.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.3.4 Biologisk mångfald: strategi för 2030 och bindande mål för naturåterställning
[EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030](#) har som mål att alla EU:s ekosystem ska ha god status till 2050. Strategin betonar rollen av grön infrastruktur i städer och fastställer att städer med minst 20 000 invånare ska ta fram så-kallade [stadsförgröningsplaner](#). Planerna ska säkerställa att ekosystem och biologisk mångfald ges utrymme i den lokala stadsplaneringen. För Göteborgs del motsvarar dessa planer målsättningar som finns i den nya [Översiktsplanen](#), där grönområden klassificerats enligt deras särskilda karaktär tillsammans med platsspecifika rekommendationer; stadens [Miljö- och klimatprogram 2021–2030](#) och den [Grönplanen för en nära, sammanhållen och robust stad 2022 – 2030](#).

EU-kommissionen har arbetat fram ett [utkast](#) till guiden för vad stadsförgröningsplanerna ska innehålla. Under året har GEO har hjälpt EU-kommissionens handläggare i utformningen av guiden genom att dela information från klassificeringssystemet i stadens översiktsplan och målsättningarna i miljö- och klimatprogrammet och grönplanen.

[EU:s nya naturåterställningsförordning](#)

Eftersom många av EU:s ekosystem är i dåligt skick ålade strategin EU-kommissionen att ta fram förslag på bindande mål för naturåterställning. EU-kommissionen presenterade sitt [förslag](#) till EU:s

¹⁰ Diarienummer 0611/23

naturåterställningsförordning sommaren 2022. Lagen introducerar bindande målsättningar för naturåterställning, vilket gör den till den första i sitt slag. Enligt lagen ska medlemsländerna ta fram nationella planer för att återställa 20% av land och hav till 2030 och för 90% av ekosystem i behov av återställande till 2050. Förordningen har blivit väldigt omstridd, eftersom kraven innebär begränsningar av nuvarande skogs- och jordbruk och kraven för städer anses svåra att leva upp till för städer som växer snabbt.

Rådet godkände sin generella inriktning den 20 juni 2023, efter att Sverige som ordförandeland meddelat att man kommer att rösta emot förslaget. Medlemsländerna har sedan dess förhandlat fram en rad kompromisser, som bland annat innebär att det ska bli lättare att anpassa förordningen till nationella förhållanden.

I Europaparlamentet har miljöutskottet behandlat filen. I utskottets första utkast föreslogs målsättningarna höjas för att bättre vara i linje med dem i EU:s strategi för biologisk mångfald. Både jordbruks- och fiskeutskottet åberopade att miljöutskottet skulle rösta ned EU-kommissionens förslag. Omröstningen om detta slutade 44 – 44, vilket ledde till att förslaget med en smal marginal kunde röstas igenom under julisessionen. Förslaget gick därför vidare till slutförhandlingar. I november nådde Europaparlamentet en preliminär [överenskommelse](#) med Rådet, som nu måste godkännas formellt. Överenskommelsen förväntas godkännas under plenarsessionen i januari 2024.

Slutförslaget följer i grova drag EU-kommissionens förslag, med undantag av kraven för städer som har ändrats rejält. Nuvarande krav innebär att medlemsländerna ska säkerställa en ökning av grönområden i städer tills en "tillfredsställande nivå" nåtts. Medlemsländerna ska också säkerställa att det inte sker en nettoförlust av grönområden eller trädkronetäckning i städer fram till 2030, om inte städerna redan har mer än 45% grönområden och därför undantas från kraven.

Göteborg har redan antagit målsättningar som är i linje med EU-kommissionens förslag genom sin Översiktsplan och Grönstrategi, vilket innebär att staden har hållit en mer progressiv linje än många andra städer. I stadens [remissvar](#) till miljödepartementet inför förhandlingarna ställer sig Göteborg positiva till EU-kommissionens förslag. Samtidigt är det svårt att avgöra hur förslaget i sin helhet kommer att påverka städer, eftersom en stor del av arbetet och vilka ekosystem som ska prioriteras kommer att beslutas om i de nationella återställningsplanerna. Det är därför viktigt att dessa tas fram i dialog med städerna från ett tidigt skede. Göteborg noterar också att förslaget om återställning av urbana ekosystem skiljer sig från övriga ekosystem, då åtgärderna fokuserar på yta och omfattning snarare än restaurering. Om Göteborg inte möter målsättningarna i grönstrategin kommer vi heller inte möta målsättningarna i naturåterställningsförordningen. Förslaget tar heller inte i beaktande hur sammankopplade den urbana gröna infrastrukturen är, där Göteborg arbetar aktivt med att stärka stadens gröna kilar.

Sedan förslaget presenterades har GEO arbetat för att Göteborgs synpunkter ska tas med i slutförhandlingarna. I början av året bedrev GEO aktivt påverkansarbete för att säkerställa att Göteborgs synpunkter fanns representerade i Regionkommitténs [yttrande](#) och deras ändringsrekommendationer som godkändes i februari 2023. GEO har under året hållit kontinuerliga diskussioner med EU-kommissionens handläggare som ansvarat för förordningens artikel 6 som reglerar kraven för städer, både på egen hand och tillsammans med andra svenska och finska stads- och regionkontor, och nätverken ERRIN och Eurocities. I Europaparlamentet fokuserade GEO på att dela information, delta på utfrågningar och hålla möten med handläggare från de olika

partigruppernas ENVI-utskott. Gentemot Rådet har GEO samarbetat med SKR och deltagit på möten med Sveriges och Finlands ständiga representationskontor i Bryssel för att diskutera hur kraven för städer kan utformas bättre.

Under hösten 2023 har GEO haft kontinuerlig dialog med handläggare från Europaparlamentet, med fokus på att bevaka hur slutförhandlingarna landar.

Direktiv om övervakning av jordhälsa och resiliens (tidigare direktivet om markhälsa)

I början på juli presenterade EU-kommissionen sitt [förslag](#) till direktiv för övervakning av jordhälsa och resiliens. Förslaget har ändrats från att tidigare varit tänkt att fokusera på markhälsa och att motverka överexploatering, till att fokusera på övervakning för genomförande av EU-lagstiftning på området, som exempelvis naturåterställningsförordningen. Direktivet förväntades också innehålla bindande målsättningar för markanvändning på nationell, regional och lokal nivå kopplat till EU:s mål om ingen nettomarkanvändning till 2050 men det har slopats helt i EU-kommissionens förslag med anledning av politiken kring det kommande EU-valet.

Direktivet ska genomföras inom distrikt av liknande jordtyp (motsvarande åtminstone NUTS1-nivå) som medlemsländerna själva ansvarar för och som inte beslutats om än. Flera andra viktiga detaljer föreslås hanteras inom kommande delegerade akter. Även om EU-kommissionen medger att lokal nivå är viktig i genomförandet så medför detta att det är svårt att bedöma hur Göteborg kommer påverkas i framtiden.

Under hösten har GEO analyserat vad förslaget skulle innebära för Göteborg och har tillsammans med Miljöförvaltningen konstaterat att direktivets ändrade fokus gör det mindre relevant för staden och mer relevant för regional nivå eftersom staden inte bedriver övervakning av jordhälsa. Göteborgs Stad svarade på samrådet (EU11 – 2022) innan EU-kommissionen ändrade fokus. I vårt svar lyfter vi att orsakerna till markförstöring inte behandlats i tillräcklig utsträckning på EU-nivå och att det kan vara bra att etablera kvalitetsnormer för återvinning av jord – delar som eventuellt kommer behandlas i framtida delegerade akter.

Green City Accord

Biologisk mångfald är också ett av fem tematiska områden inom Green City Accord, ett initiativ som Göteborg gick med i under 2021. Sedan dess har GEO arbetat med att profilera Göteborg inom initiativet, vilket bland annat lett till att staden blev bjuden att delta på ett event i Bryssel tillsammans med EU:s miljökommissionär Virginijus Sinkevičius hösten 2021. Som ett resultat av det här arbetet lyftes Göteborg på initiativets hemsida som [bästa praxis](#) förra året. Under 2023 har GEO följt EU-kommissionens diskussioner om hur Green City Accord kan lyftas in i arbetet med klimatanpassningsmissionen.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.4 Hållbar finansiering – EU:s taxonomi och företags hållbarhetsredovisning

EU:s [förordning för hållbar finansiering](#) (taxonomi) är en central del i den gröna given. Taxonomi är tänkt komplettera offentliga investeringar i den gröna omställningen, genom att kanalisera privata investeringar mot gröna och hållbara projekt och därmed finansiera den omställningen som behövs. Förordningen konkretiseras med listor med krav och definitioner i delegerade akter. Dessa blir världens första klassifikationssystem för hållbar ekonomi och för att styra investeringar.

Taxonomin gäller för aktörer på kapitalmarknaden och därmed motsvarande gröna projekt och investeringar samt företags hållbarhetsredovisning. Vi vet ännu inte vad det kan bli för ”smittoeffekter” på annan EU-reglering, men EU-kommissionen har gett uttryck för att taxonomi ska få genomslag i EU-finansiering. t.ex. inom investeringsplanerna för 100 klimatneutrala städer, och för utbetalning i enlighet med nationella återhämtningsplanerna.

Första [delegerade akten som rör de två klimatmålen](#), publicerades [i april 2021](#), är två av sex listor om vilka typer av verksamheter som anses bidra till miljömål. De är tänkta att vara till hjälp för att informera investerare om vilka investeringar som finansierar miljömässigt hållbara ekonomiska verksamheter. Kraven syftar till att förbättra investerarnas förtroende och medvetenhet om dessa finansiella produkters eller företagsobligationers miljöpåverkan, skapa synlighet och motarbeta risken för gröntvättning, dvs. beskriva en produkt som miljövänlig när den i själva verket inte uppfyller grundläggande miljönormer.

Synpunkter på utkastet till [delegerad akt](#) öppnade i november 2020 (EU36-2020). Stadsledningskontoret, Göteborgs Energi, Renova och Kretslopp- och vatten skickade in kommentarer. Göteborgs Energi skrev också ett brev till kommissionen, och GEO arrangerade ett möte för Göteborgs Energis VD med ansvarig tjänsteman på politisk nivå i kommissionen. Synpunkter som förts fram i de respektive svaren är bland annat att den delegerade akten inte är teknikneutral, ställer för höga krav på administration samt upplevs ha orimliga krav på fastigheter, vattenrening och bioenergi. GEO har under 2021 och 2022 fortsatt att informera de berörda i Göteborg om utvecklingen, och har samtalat med parlamentariker om Göteborgs synpunkter. Efter att varken rådet eller europaparlamentet protesterat mot den delegerade akten trädde den i kraft.

Kommissionens externa expertplattform för hållbar finansiering inledde under sommaren 2021 de två första konsultationerna om utveckling av taxonomi, som handlar om hur taxonomiförordningens tillämpningsområde kan utvidgas till att omfatta bl.a. [miljöskadliga verksamheter \(den så kallade bruna listan\) och sociala mål](#).

De resterande [fyra miljömålen presenterades i delegerade akter](#) under i juni 2023. Inför samrådet har GEO samtalat med EU-kommissionen om energiutvinning från avfall, samt delat forskningsartiklar om den typen av verksamhet. GEO har samarbetat främst med Avfall Sverige och nordiska energibolag. De delegerade akterna innehöll inte några skrivningar om energiutvinning ur avfall. Göteborg besvarade samrådet (EU06-2023) ur flera perspektiv; kretslopp- och vatten, Gryaab och Renova.

EU-kommissionen har också presenterat ett [förslag om en EU-standard för gröna obligationer](#) som innebär att det införs en frivillig kvalitetsstandard för obligationer som finansierar hållbara investeringar. EU-standard för gröna obligationer (EUGBS) innebär att det fastställs en frivillig kvalitetsstandard för såväl företag som statliga emittenter som ska göra det lättare att locka hållbara investeringar. EU-standard för gröna obligationer ska fungera som ett bästa tillgängliga riktmärke för hur företag och myndigheter kan skaffa finansiering på kapitalmarknaderna för ambitiösa investeringar, men samtidigt uppfylla hårt ställda krav på hållbarhet och skydda investerarna mot grönmålning. Gröna obligationerna ska stämma överens med EU-taxonomi, och därmed minska risken för grönmålning. Eftersom det är ett förslag på förordning kommer den behandlas i Europaparlamentet och i rådet. Göteborg var tidigt ute med gröna obligationer.

Kommissionen antog nyligen den delegerade akten om den [information som finansiella och icke-finansiella företag ska lämna om hur hållbar](#) (NFRD) deras verksamhet är baserat på artikel 8 i EU-taxonomin. Huvudsyftet är att göra det möjligt för investerare, konsumenter och andra intressenter att utvärdera företags icke-finansiella resultat och att uppmuntra dessa företag att utveckla ett mer ansvarsfullt förhållningssätt till affärer.

Akten innehåller närmare bestämmelser om vad, hur och i vilken form stora finansiella och icke-finansiella företag ska informera om när det gäller hur stor andel av deras verksamhet, investeringar eller utlåningsverksamhet som är i överensstämmelse med EU-taxonomin. Icke-finansiella företag måste lämna information om hur stor andel av deras omsättning, kapital och rörelsekostnader som är knuten till miljömässigt hållbar ekonomisk verksamhet såsom detta definieras i taxonomiförordningen och i den delegerade klimatakten, som formellt antogs den 4 juni 2021, samt alla framtida delegerade akter om andra miljömål.

Den 21 april 2021 presenterade kommissionen sitt förslag till ett direktiv om företagens hållbarhetsrapportering (CSRD), som syftar till att revidera och stärka de befintliga reglerna som införts genom direktivet om icke-finansiell rapportering (NFRD), och att på sikt få till hållbarhetsrapportering i nivå med finansiell rapportering. Företag kommer att behöva rapportera om hur hållbarhetsfrågor påverkar deras verksamhet och deras verksamhets inverkan på människor och miljö. Förslaget utvidgar EU:s krav på hållbarhetsredovisning till alla stora företag och alla börsbolag. Den 16 december 2022 publicerades lagen i OJ och träder i kraft tjugo dagar efter publiceringen.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.5 Hållbar och smart mobilitet

I europeiska städer orsakas allt fler problem av transport och trafik. Frågan om hur man kan öka rörligheten och samtidigt minska trängseln, olyckorna och föroreningarna är en utmaning för alla städer. [Stadstrafik](#) står för 40% av alla koldioxidutsläpp från vägtransporter och upp till 70% av andra transportföroreningar. EU-kommissionen har föreslagit strängare krav på utsläpp av luftföroreningar från fordon med förbränningsmotorer. EU-kommissionen har föreslagit en utökning av EU:s handel med utsläppsrätter till vägtransporter. År 2027 inleds EU ETS-utsläppshandel för transportsektorn, detaljerna förhandlas fram under våren 2023. Nya utsläppsregler för fordon innebär enbart nollutsläppsbilar från år 2035 med en viss öppning för hållbara biodrivmedel och e-bränslen. Förslag på utsläppskrav för lastbilar och bussar kom februari 2023. Till år 2030 ska nyregistrerade tunga fordon ha minskat sina klimatutsläpp med 45 procent jämfört med 2019 års nivåer. Till 2035 ska minskningen vara 65 procent och 90 procent till 2040. Kraven på stadsbussar blir dock högre. De ska vara nollutsläppare redan år 2030.

Investeringar inom forskning och innovation för mobilitet är väsentligt för att uppnå klimatneutralitet. I EU:s [strategi](#) för transportpolitiken betonas att digitalisering och hållbarhet för mobilitet går hand i hand. Digitalisering kommer att göra transporter mer hållbara med innovativa idéer som automatiserad rörlighet och smarta system för trafikstyrning. Andra mål som kommissionen vill nå är att mer gods bör transporteras med sjöfart och järnväg, att föroreningar ska minska och att kostnader återspeglar graden av miljöpåverkan.

Utvecklingen av infrastrukturen för cyklar är en viktig del då det ses som ett grönt och hållbart transportalternativ till bilen. Aktiva transportslag, som cykling, har ökat och städer har meddelat att de har uppfört 2 300 km ny cykelinfrastruktur. Detta bör, enligt EU-kommissionen fördubblas under de kommande tio åren, i riktning mot 5 000 km säkra cykelvägar. Enligt Göteborgs trafikstrategi är målet att det hållbara resandet ska öka till år 2035 och att minst 35% av resorna ska göras med gång och cykel samt att minst 55% av de motoriserade resorna ska göras med kollektivtrafik. Staden tar fram årliga handlingsplaner för cykel. I nuläget visar stadens uppföljning att utvecklingen av färdmedelsandelar inte går i linje mot målet 2035.

Ett samråd (EU 14–2020) om transportstrategin besvarades inte av Göteborg, men staden har varit aktiv bland annat genom POLIS-nätverket. GEO har träffat kommissionens ansvariga avdelning tillsammans med representant för det tidigare trafikkontoret.

Städer är en viktig aktör för att uppnå kommissionens mål då många initiativ görs på lokal nivå. En specifik [strategi för stadstrafik](#) presenterades i slutet av 2021. Samrådet om ramverket för stadstrafik (EU 17-2021) besvarades och Göteborg framförde att det behövs fler innovativa sätt att finansiera projekt för mobilitet i städer och att geofencing kan bidra till att öka trafiksäkerheten.

Ramverket för stadstrafik lyfter de så kallade urbana noderna, och ställer krav på att städer som Göteborg ska ha en ”plan för hållbar mobilitet”, integrera hållbara urbana logistikplaner i den övergripande och samla in relevant data. Antalet utpekade urbana noder ökas till 424. Kraven att ha en plan för hållbar mobilitet och formkraven på sådana skrivs in i TEN-T förordningen som beskrivs nedan. EU-kommissionen menar att lokala myndigheter bör ha tillgång till stöd för att på ett bättre sätt koppla samman gränsöverskridande transportstrategier med planer för hållbar mobilitet i städerna, kapacitetsuppbyggnad och utbildning och bättre stadsplanering. Den vägledande principen är att det behövs en starkare bas av kollektiva transporter/kollektivtrafik, bättre möjligheter till aktiv mobilitet (t.ex. gång och cykling) och effektiva utsläppsfria lösningar för logistiken i städer och lokal varudistribution.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.5.1 ITS-direktivet

Det sjätte flaggskeppsinitiativet i EU:s transportstrategi rör uppkopplad automatiserad multimodal mobilitet. En del av detta är att EU behöver dra nytta av smarta digitala lösningar och intelligenta transportsystem (ITS) fullt ut. Intelligenta transportsystem (ITS) innefattar bland annat webbverktyg för reseplanering för människor och gods, nulägesinformation om trafikstockningar, varningssystem mellan cyklister och bilister, system för självkörande bilar. I december 2021 presenterades ett förslag på uppdatering av [ITS-direktivet \(2010/40/EU\)](#).

ITS-systemen behöver samordnas för att öka/skapa interoperabilitet. Det övergripande målet med [uppdateringen av direktivet](#) är att öka spridningen och den operativa användningen av ITS-tjänster över hela EU för att minska negativa effekter av vägtransporter. EU-kommissionen vill öka interoperabiliteten och gränsöverskridande användning och lösa frågor relaterade till tillgänglighet och delning av data.

EU ser en möjlighet för antagande av gemensamma specifikationer, icke-bindande åtgärder och standarder inom befintliga prioriterade områden, samt utreder möjligheten att stärka bestämmelserna om ITS-tjänsteleverantörers rättigheter och skyldigheter om rättvisa och icke-diskriminerande ITS-tjänster (till exempel för MaaS¹¹-leverantörer av digitala tjänster), för att fastställa datamekanismer för delning och rättvis användning.

Samrådet (EU 27-2020) besvarades av trafikkontoret som också deltagit vid EU-kommissionens online-workshop om direktivets revidering genom inbjudan via GEO.

Den 24 maj 2022 publicerades transportutskottets rapport om förslaget. I november 2022 röstade Europaparlamentet om sin rapport. Rådet antog sin allmänna riktlinje i juni 2022. I juli 2023 meddelades att trepartsförhandlingarna nått en överenskommelse. Förslagen inkluderar obligatoriskt skapande av data och utbyggnad av ITS-tjänster. Europaparlamentet och rådet bekräftade överenskommelsen i oktober 2023.

Den överenskomna texten föreslår ett gradvis tillvägagångssätt med hänsyn till olika digitala framsteg inom EU. Mandatet gäller inte alla vägar som kommissionen ursprungligen ville. Det omfattar endast utsedda urbana noder i TEN-T-nätet, särskilt de med över 7 000 fordon per dag. Medlemsstaterna uppmuntras att utöka täckningen till alla stadsvägar och städer, särskilt för uppgifter om hastighetsgränser.

Bilaga III i rådets not av den 16 juni 2023 specificerar de obligatoriska datatyperna som gäller för städer, inklusive trafikregler för tunnlar och broar, fartgränser, omkörningsförbud för tunga lastbilar, enkelriktade gator, fraktföreskrifter, färdriktning på vändbara filer, trafikcirkulationsplaner och permanenta åtkomstbegränsningar.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.5.2 TEN-T-förordningen och CEF investeringar

Det transeuropeiska nätverket (TEN-T) syftar till att utveckla ett europeiskt nätverk av vägar, järnvägslinjer, inre vattenvägar, sjöfart, hamnar, flygplatser och järnvägar. Den består av två lager, det övergripande nätverket, och stomnätet (viktigaste förbindelserna borde vara färdiga före år 2030). De nuvarande allmänna riktlinjerna för utvecklingen av [TEN-T fastställdes genom förordning nr 1315/2013](#) och stöds av ett särskilt finansiellt instrument, Connecting Europe Facility (CEF). [CEF-förordningen](#) i den nya EU-budgeten är nu beslutad.

EU-kommissionen öppnade under 2019 utvärderingen av TEN-T-förordningen som SLK svarade på i juni samma år (EU04-2019). Samrådet för TEN-T öppnades under våren 2021 (EU08-2021) och besvarades. STRING-nätverket har antagit en position. Inom STRING:s Brysselkontor-nätverk är GEO en självklar samverkanspartner för påverkansarbete och STRING-kontoren hade en gemensam påverkansplan. GEO är också aktiv inom POLIS/ERRIN som tagit fram en gemensam position, som kommunicerats med Europaparlamentet och i viss utsträckning Rådet.

¹¹ Transport som tjänst (*eng.* Mobility as a service)

Förslaget innehåller nya krav på urbana noder, såsom Göteborg. Lagen ställer krav på att planerna för hållbar urban mobilitet ska omfatta nya mål t.ex. om att uppnå nollutsläpp, laddmöjligheter och för noll döda i trafikolyckor, samt integrera plan för stadslogistik.

Trilogerna inleddes i april 2023 och avslutades med överenskommelse 18 december 2023.

(Uppdaterad januari 2024)

1.1.5.3 Drönarstrategin

EU-kommissionen publicerade den 29 november 2022 sitt meddelande "En drönarstrategi 2.0 för ett smart och hållbart ekosystem för obemannade luftfartyg i Europa". Enligt EU-kommissionen är drönare och andra typer av elektriska luftfartyg en viktig pusselbit för att nå målsättningarna i den gröna given, EU:s digitala framtid och EU:s digitala decennium. I meddelandet fastställs 19 flaggskeppsåtgärder som ska förverkliga kommissionens vision om drönarsektorn fram tills 2030.

Den tidigare luftfartsstrategin bemöter inte på ett adekvat sätt de nya politiska prioriteringarna och utmaningar storskalig användning av drönare står inför, samtidigt som en stor del av målsättningar strategin fullförts. Den nya strategin tar hänsyn till det nya läget och ska möta den senaste tekniska, regelmässiga och kommersiella utvecklingen.

Staden fastställer i sin trafikstrategi målsättningar om en sammanknuten och tillgänglig stad med "tillgång via snabb rörlighet" och "tillgång genom korta avstånd". Att utnyttja luftrummet kan korta ner både resvägar och tider då man kan angripa geografiska barriärer på ett helt annat sätt, det ska dock göras med det befintliga stadsrummet och trafiken i hänsyn. Strategin ställer också krav horisontell kapacitet inom beslutsfattande, där beslutsfattandet ska sträcka sig från EU till den kommunala nivån. Det behövs enligt SKR också skapas ett tydligt ramverk för samarbetet mellan den statliga, regionala och kommunala nivån och en kompetensfördelning som tydligt definierar vilka ansvarsområden som aktörerna ska ha. För staden är det viktigt att få genomslag för de säregna behov och utmaningar som finns i Göteborg när sådana ramverks ska fastställas.

De 19 flaggskeppsåtgärderna kommer att behandlas var för sig, genom samråd eller delegerade akter vilket innebär att det kommer finnas fler tillfällen för staden att vara med och påverka. Ett sådant tillfälle har redan lanserats och berör drönarsäkerheten, här finns flera intresseområden som är relevanta för staden. Göteborg har flera känsliga punkter och är en viktig del av den svenska ekonomin med hamnen. Staden behöver adekvat kompetens och infrastruktur för att värja sig mot de eventuella hot som drönare kan utgöra. från EU håll innefattar meddelandet löften om operativt och finansieringsmöjligheter, vilket är relevant för staden. Att hamnen tidigare arbetat med sådana projekt visar på behovet och relevansen av strategin. Det tidigare arbetet med Nordic Drone Initiative och ElectricCity visar att efterfrågan av innovation inom drönarområdet och elektriska mobilitetslösningar är stort i Göteborg. De mångfacetterade användningsområdena som drönarna kan bli verksamma inom gör det till en intressant reform för staden med långtgående förändringspotentialer. Att gensvaret varit stort från övriga aktörer både inom privat och offentlig sektor visar att samarbetsmöjligheterna är goda, vilket borde innebära att eventuella ansökningar inom Horisont Europa kan vara relevant för staden.

(Uppdaterad januari 2024)

2 Hållbar samhällsutveckling

2.1 Den europeiska pelaren för sociala rättigheter

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter lanserades i Göteborg 2017 och innehåller tjugo principer som ska bidra till att EU har rättvisa och välfungerande arbetsmarknader. Dessa principer är fördelade över tre tematiska områden:

- [Lika möjligheter och tillgång till arbetsmarknaden](#)
- [Rättvisa arbetsvillkor](#)
- [Social trygghet och inkludering](#)

I april 2021 presenterade EU-kommissionen en [handlingsplan för den sociala pelaren](#) som ska bidra till implementeringen av de 20 principerna. Handlingsplanen har tre prioriteringar: fler och bättre jobb; kompetenser och jämlikhet; socialt skydd och social inkludering. EU-kommissionen kommer att revidera handlingsplanen i 2025, men har redan under 2023 levererat de flesta av de konkreta åtgärderna som 2021s handlingsplan utlovat. De konkreta åtgärder som är kvar att implementera är inte relevanta för den lokala nivån.

Genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter är ett ansvar som delas av EU-institutionerna, nationella, regionala och lokala myndigheter, arbetsmarknadens parter och civilsamhället. EU-initiativ tagna under den sociala pelaren är sällan lagstiftande eller bindande utan bygger på rekommendationer och att gemensamt arbeta gentemot de utsatta målen.

I november 2023 anordnade EU-kommissionen EU Employment and Social Rights Forum som är ett initiativ för att höja de sociala frågorna på EU-nivå. Temat på årets konferens var "Kompetenser i AI-tider" där frågor så som: "vilken roll kan AI spela för att möta utmaningarna den digitala omställningen för med sig?" och "hur arbetar EU för att se till att digitaliseringen av samhället inte lämnar vissa samhällsgrupper på efterkälken?", stod i fokus.

(Uppdaterad januari 2024)

2.1.1 Kompetensförsörjning

Dagens arbetsmarknad står inför utmaningar så som ökad digitalisering, en åldrande befolkning och behov av klimatomställning vilket ställer krav på kompetensförsörjningen för att undvika framtida kompetensluckor och mismatchningar på den europeiska arbetsmarknaden.

[Den uppdaterade kompetensförsörjningsagendan](#) för hållbar konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft presenterades i juli 2020. Initiativet ska förverkliga den första principen i den europeiska sociala pelaren: rätten till utbildning och livslångt lärande. Strategin innehåller kvantitativa målsättningar att uppnå inom 5 år för upplärande och omskolning samt tolv åtgärder för att stärka unionens kompetensutveckling; så som lanserandet av [Europass plattformen](#), ett [initiativ för individuella utbildningskonto](#), och fokus på att identifiera de kompetenser som behövs för att klara av den gröna och digitala omställningen.

Genom kompetensförhöjningsagendan har EU åtagit sig att finansiellt stötta medlemsländernas kompetensförhöjandeinsatser som bidrar till att uppnå målen i kompetensagendan. Detta görs genom öronmärkta medel i huvudsakligen ESF+, ERASMUS, återhämtningsfonden och InvestEU-fonderna. EU har höjt sina investeringar till utbildnings- och kompetensförhöjandeinsatser trefaldigt

under budgetperioden 2021-2027 från tidigare perioden 2014-2020 med en dubbelt så stor Erasmus+ budget och den nya återhämtningsfonden; demonstrativt av EU:s satsningar på området.

EU-kommissionen lanserade även initiativet [Talent Boost Mechanism](#) under november 2023 som en fortsättning på EU:s kompetensår 2023. Även om verktyget riktar sig mot speciellt utsatta regioner definierade av EU (en kategori där VGR inte kvalificerar) för att stötta dem i kompetensutveckling, kompetensförsörjning och att locka till sig rätt kompetenser så kan det även komma att finnas möjligheter för städer som Göteborg att utforska. Verktyget är en del av EU-kommissionens kunskapssamlingsplattform [Harnessing Talent](#) som samlar möjligheter till kompetensinsatser på EU-nivå under en och samma plattform.

(Uppdaterad januari 2024)

2.1.2 Den europeiska ungdomsgarantin

Enligt [siffror från Eurostat november 2023](#) går arbetslöshetsnivån stadigt ner i EU och ligger nu på 5,9% till skillnad från 6,0% från oktober 2023, och arbetslösheten bland ungdomar ligger på 14,5% i november 2023. I november 2023 låg [arbetslösheten i Göteborg enligt BRG](#) på 5,5%. Vi ligger därmed under både EU-genomsnittet och [Sverige-genomsnittet](#) (6,4%) för arbetslöshet.

Genom en [rekommendation](#) i 2013 introducerade ministerrådet den europeiska ungdomsgarantin. Syftet med garantin är att minska ungdomsarbetslösheten i EU genom att säkerställa att ungdomar blir erbjudandna anställning, fortsatt utbildning, lärlingsplats eller praktikplats inom fyra månader av arbetslöshet/avklarad grundutbildning. [Den förstärkta ungdomsgarantin](#) presenterades i juli 2020 vilket utökade målgruppen för ungdomsgarantin till att inkludera ungdomar upp till 29 år, istället för enbart upp till 25 år, och riktar sig specifikt till ungdomar utan utbildning. EU-medel för att finansiera arbetet med ungdomsgarantin har tillgängliggjorts genom både EU:s långtidsbudget och återhämtningsfonden.

Paketet för stöd till [ungdomssysselsättning](#) identifierar följande fyra områden som ska stötta ungdomars väg mot anställning:

- Förstärkning av ungdomsgarantin och ökning av möjligheterna att nå utsatta ungdomar
- Skapa modernare, attraktivare, flexibla och mer anpassade system för den digitala och gröna ekonomin
- Stärkta insatser för lärlingsutbildningar
- Stimulansåtgärder för nyanställningar och startbidrag (kort sikt), samt kapacitetssuppleering (lång sikt), och på medellång sikt etablera ett nätverk för unga entreprenörer och företagsinterna utbildningscentrum

Under 2023 utvärderades [EU:s ungdomsstrategi för 2019–2027](#). Strategin ämnar att:

- uppmuntra unga människor att delta i det demokratiska livet
- stödja socialt engagemang och samhällsengagemang
- se till att alla unga har de resurser de behöver för att spela en aktiv roll i samhället

Göteborg deltog i utvärderingen av ungdomsstrategin och samordnade även svaret från Göteborgs Ungdomsfullmäktige. Svaren från Göteborg tyder på en generellt positiv inställning till strategin. GEO konstaterar att svaret emellertid pekar på att organisationen inte alltid känner till vad som finns tillgängligt och ser det som en möjlighet att öka kännedomen om detta internt.

Tidigt under 2024 presenterade EU-kommissionen utvärderingen av det europeiska ungdomsåret 2022. Bland annat kommer EU-kommissionen (genom [Bättre Lagstiftnings-initiativet](#)) integrera ungdomsperspektivet i all lagstiftning genom att utsätta lagförslag för en så kallad ungdomskontroll. Även medborgarpaneler med stark ungdomsrepresentation (likt dem som etablerades under [Framtidskonferensen 2021-2022](#)) ska integreras i EU:s lagstiftningsprocess. Rapporten innehöll ett antal åtagande från EU-kommissionens sprungna ur lärdomar från temaåret. Relevanta åtaganden för Göteborg att vara medvetna om är:

- [Technical Support Instrument 2024](#) kommer kunna användas för att öka elevers välmående och mentala hälsa, samt kompetensutveckling
- Förslag om mikrobidrag för ungdomar som vill driva projekt under Erasmus+ utvärderas
- Medlemsstater uppmuntras att ha en ungdomssamordnare på nationell eller regional nivå som ska vara i kontakt med EU:s ungdomssamordnare
- Riktlinjer för välmående i skolan från EU-kommissionens expertgrupp kommer publiceras under 2024
- [ALMA-initiativet](#) kommer fortsätta
- [Girls Go Circular projektet](#) kommer utökas för att fortsätta arbetet med att minska det digitala gapet mellan könen (kompetensfokus på cirkularitet, digitalisering och företagande)

(Uppdaterad januari 2024)

2.1.3 Ett europeiskt utbildningsområde 2025

Det huvudsakliga ansvaret för utbildnings- och kulturpolitik finns hos medlemsländerna, på nationell, regional och lokal nivå. EU har dock spelat en viktigt komplementär roll under årens lopp, särskilt när det gäller gränsöverskridande verksamhet, exempelvis Erasmus+. Under 2023 utlyste EU-kommissionen både en slututvärdering av Erasmus (2014-2020) och en halvtidsutvärdering (2021-2027) av Erasmus+. Göteborg deltog i båda utvärderingarna då staden aktivt deltagit i olika Erasmus-projekt. Göteborg efterfrågar mer resurser till Erasmus+ prioriteringarna i nästa långtidsbudget 2028-2035.

Under de senaste årtiondena har EU utvecklat en rad politiska instrument för att hjälpa medlemsländerna när de utformar sina nationella utbildningsstrategier. Sedan 2000 samarbetar medlemsländerna inom den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete, där de fastställer gemensamma mål och riktlinjer. Under toppmötet i Göteborg 2017 enades nationella ledare om att det skulle skapas ett gemensamt europeiskt utbildningsområde för att underlätta samarbetet mellan medlemsstater för att bygga bättre, starkare och mer inkluderande utbildningssystem för både barn och vuxna. Fokus på arbetet att skapa ett europeiskt utbildningsområde ligger på:

- Förbättrandet av kvaliteten och jämlikheten inom allmän och yrkesinriktad utbildning
- Lärare, utbildare och skolledares utveckling
- Digital utbildning
- Grön utbildning
- Utbildning som en dimension av geopolitik

Under 2023 utlyste EU-kommissionen även ett samråd (EU03-2023) för att samla synpunkter angående utomlandsutbytesmöjligheter inom Europa, som även lyfte utbytesmöjligheter för lärare (livslångt lärande). I sitt svar ställde sig Göteborg positiva till ökade internationella utbyten, men lyfte

den administrativa svårigheterna med dessa utbyten som stora hinder. Tillgodoräknande av grundskoleutbildning som skett utomlands samt lärar-och vikariebrist framfördes som två stora administrativa hinder för att öka utbytesmöjligheterna för grundskoleutbildningar och för lärare, men ser ökad digitalisering som positivt för att öka tillgång till utomlandskunskaper. Göteborg lyfter sitt intresse för EU-projekt med fokus på att utveckla läroplattformar för ungdomars internationella utbyte.

Under 2022 presenterade EU-kommissionen rekommendationen "[Vägar mot en framgångsrik skolgång](#)" som ska främja bättre skolresultat bland alla unga i EU och en rådsrekommendation med fokus på grupper som riskerar att underprestera. Enligt rekommendationen är det viktigt att anta en så kallad "whole school approach" till utbildning, något som testas på bland annat Skogomeskolan i Göteborg. Efter att GEO samordnat och skrivit ansökan för Skogomeskolan blev de finalist i årets upplaga av Bauhauspriset som utbildningsledare i priskategorin "Återknyt kontakten till naturen". För första gången involverar denna utbildningsrekommendation dessutom en fokus på elever och lärares välbefinnande; ett växande problem på utbildningsområde i skuggan av pandemin. Ett annat relevant EU-verktyg för Göteborg som skapats under detta initiativ är [den europeiska verktyglådan för skolor](#); en gemensam nätresurs av material och inspiration för alla som arbetar på skolor runt om i EU.

Halvtidsutvärdering av implementerandet av det europeiskt utbildningsområde förväntas presenteras någon gång under 2025. Genom [detta övervakningsverktyg](#) går det att följa hur varje medlemsland levererar gentemot den europeiska utbildningsmålen. Viktigt att notera att Sverige gör bra ifrån sig, men lever inte upp till alla målen och har snäv marginal på vissa av dem.

Yrkesutbildning har under EU:s kompetens år 2023 fått speciell uppmärksamhet i Bryssel. GEO har lyft yrkesutbildningsinitiativet [NxtGenGbg](#) under europeiska grönveckan och lyfte samarbetet med Volvo Cars och Stena Fastigheter genom [Destination Tynnered](#) under europeiska temaveckan för regioner och städer 2023.

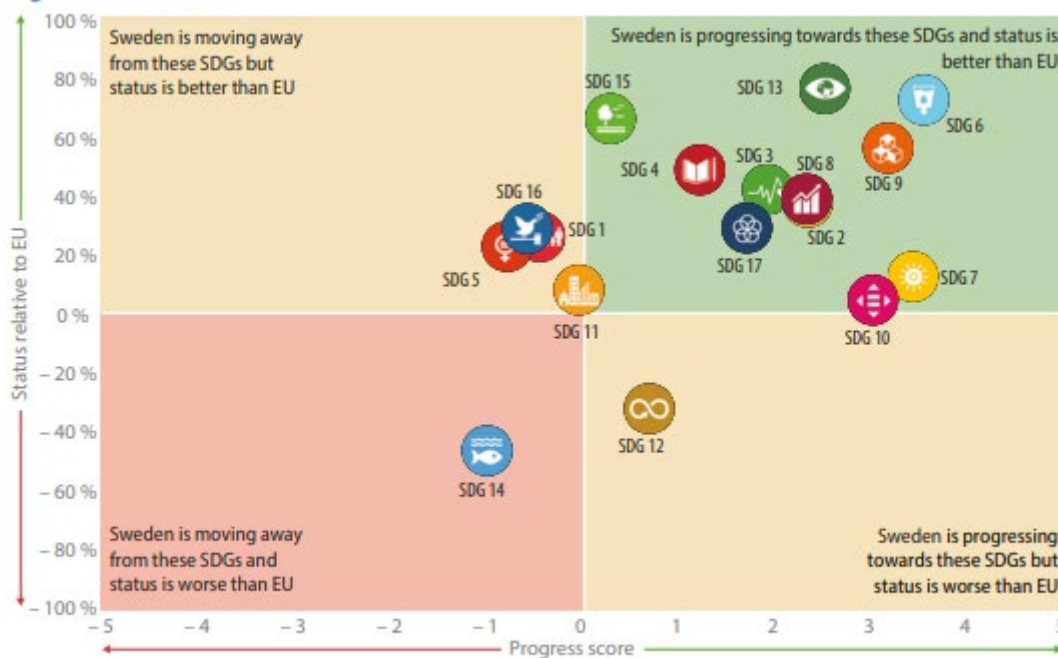
(Uppdaterad januari 2024)

2.1.4 Den europeiska planeringsterminen och landrapporten

Den europeiska planeringsterminen är EU:s instrument för att samordna medlemsländernas ekonomiska och sociala politik för att se till att unionen arbetar mot samma övergripande mål. Genom den europeiska planeringsterminen så ska medlemsstaternas arbete med Agenda 2030 följas upp. Under 2022 återgick planeringsterminen att adressera den breda samordningen av den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken, samtidigt som processen anpassades till kraven för genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens. Hur arbetet med att genomföra de nationella återhämtnings- och resiliensplanerna går kan följas via [denna resultattavla](#).

I maj 2023 presenterades den europeiska planeringsterminens vårpaket som innehåller [Sveriges landrapport /landsspecifika rekommendationer](#), och [uppföljning av EU:s arbetet med Agenda 2030](#) (se Sveriges resultat på bilden nedan). Sverige uppmantras bland annat att minska våra bestående utbildnings- och arbetsmarknadsklyftor för utsatta grupper, minska riskerna i samband med hushållens höga skuldsättning och förbättra bostadsmarknaden, samt utvidga och uppgradera energiöverföringsnäten.

Figure 18.29: Sweden

Source: Eurostat

EU-kommissionen kommenterar även vissa medlemsstaters makroekonomiska obalanser när de orsakar oro. Så som alla år sedan införandet av den europeiska planeringsterminen, har Sverige flaggats som problematisk på grund av våra [högt skuldsatta hushåll och ohållbara bostadsmarknad med övervärderade bostäder](#) – något även [IMF](#) och [OECD](#) uppmärksammat. EU-kommissionen noterar även i sina kommentarer på Sveriges nationella plan för återhämtning och resiliens att vår plan är bristfällig när det gäller åtgärder som ämnar adressera dessa obalanser på bostadsmarknaden.

Även om utformandet av den europeiska planeringsterminen och landrapporten för Sverige ligger på nationell nivå är den intressant för Göteborg att bevaka och föra dialog kring eftersom dessa påverkar strukturfondernas inriktning, och således påverkar vilka projekt Göteborg kan söka finansiering för.

(Uppdaterad januari 2024)

2.1.5 Framtidens sammanhållningspolitik 2028-2035

EU:s sammanhållningspolitik är ett av det större EU-verktyg för regioner och kommuners utvecklingsarbete i linje med EU:s prioriteringar. Sammanhållningspolitiken står för en tredjedel av hela EU budgeten och är det primära verktyget för EU att återinvestera i unionens utveckling och utjämna ojämlikheter mellan medlemsländer och regioner. Sammanhållningspolitiken eftersträvar en bättre ekonomisk, social och regional balans inom unionen. Det handlar också om att säkerställa hållbar tillväxt och konkurrenskraft i Europeiska unionen och dess medlemsländer.

Under sammanshållningspolitiken ingår följande fonder:

- [Europeiska utvecklingsfonden \(ERUF\)](#)
- [Europeiska socialfonden + \(ESF+\)](#)

- [Sammanhållningsfonden \(Göteborg kvalificerar inte att söka\)](#)
- [Fonden för en rättvis omställning \(Göteborg kvalificerar inte att söka\)](#)

EU står inför nya utmaningar och förändrade förutsättningar till följd av t.ex. coronapandemin, Ukrainakriget och den medföljande energikrisen. Trender som en ökad centralisering på nationell nivå, reducerad budget, prioritering av medel till mindre utvecklade regioner och för att utvidga EU, samt mindre fokus på långsiktiga strategiska strukturförändring till förmån för mer kortsiktiga insatser demonstrerar några av de hot som Sammanhållningspolitiken står inför. Det förändrade omvärldsläget kan mycket väl leda till kraftfulla förändringar i EU:s budgetfördelning under nästa budgetperiod.

Under 2023 har diskussionerna kring utformningen av nästa programperiod inletts i Bryssel och andra svenska och europeiska region- och stadskontor, EU-institutioner, intresseorganisationer och nätverk har påbörjat mobilisering. För att förbereda regioner och städer inför dessa förhandlingar arrangerade GEO tillsammans med de andra svenska stads- och regionkontoren i Bryssel (Svereg) en konferens i Bryssel i juni 2023 på temat framtidens sammanhållningspolitik. På plats för att representera Göteborg deltog representanter från GEO, Funktionsförvaltningen, Äldrevård och omsorgsförvaltningen, och Göteborgsregionen. Under hösten 2023 har GEO även allierat sig med Svereg för att vara med i SKR:s process med att ta fram en gemensam position. I den arbetsgruppen representerar Stockholms Brysselkontor (med stöd av storstadsnätverket och GEO) storstadsperspektivet. GEO kommer under 2024 fortsätta att ha avstämningar med Stockholms Brysselkontor för att samordna det perspektivet.

Regionalt inflytande över investeringsverktygens utformning är av hög prioritet för att tillhandahålla de rätta förutsättningarna för ett effektivt regionalt utvecklingsarbete i staden. Därför behöver Göteborg en tydlig röst både i regionala och nationella samtal samt de samtal som förs i Bryssel. Därför har GEO under 2023 drivit frågan om en officiell Göteborgs position internt i staden och påbörjat en insamling av synpunkter till positionen från välfärdsförvaltningarna.

(uppdaterad januari 2024)

2.2 Medborgerliga fri- och rättigheter

EU-kommissionens ambition är att göra EU till en jämlikhetsunion - där alla medborgare oavsett kön, ålder, etnicitet, funktionsvariation, religion eller sexuell läggning ska ha samma möjligheter. Med utgångspunkt i [den sociala pelarens 20 principer](#) har EU-kommissionen presenterat ett antal initiativ och målsättningar som ämnar att samordna medlemsländerna när det gäller utvecklandet av medborgerliga fri- och rättigheter. Genom att bidra med lokal kunskap från Göteborgs verksamheter, samt integrera EU-mål i egna handlingsplaner så bidrar Göteborg till att bygga ett socialt rättvist Europa genom en bättre vardag för alla göteborgare. De mest relevanta initiativen på området medborgerliga fri- och rättigheter för Göteborgs stad beskrivs nedan.

2.2.1 Handlingsplan för integration, inkludering och utanförskap

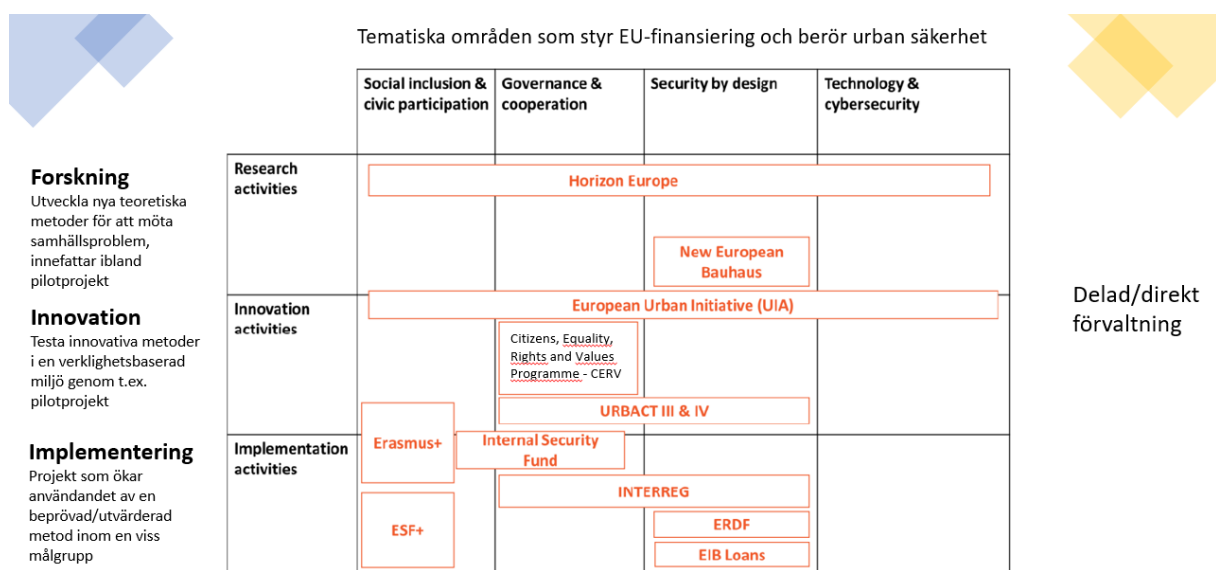
Integration och inkludering är en utmaning vars huvudsakliga ansvar för åtgärder ligger på medlemsstaterna. EU har emellertid ett intresse att stötta och samordna integration som en gemensam utmaning. EU-kommissionen publicerade [en handlingsplan för integration och inkludering 2021-2027](#). Handlingsplanen omfattar både migranter och EU-medborgare med invandrarbakgrund, där den tidigare handlingsplanen enbart omfattade tredjelandsmedborgare.

Handlingsplanen betonar att integration och inkludering är en dubbelriktad process. Detta innebär att ansvaret för lyckad integration ligger både på individen och samhället. Migranter och EU-medborgare med invandrarbakgrund ska erbjudas hjälp att integrera och i gengäld aktivt engagera sig i processen. Handlingsplanen har samma fyra fokus områden som 2016-års handlingsplan; utbildning, sysselsättning, hälsa och boende. Liknande prioriteringsområden återfinns i Göteborgs egna dokument "Jämlik stad" och "Jämlikhetsrapporten 2023".

Inför utformandet av den nya handlingsplanen utlyste EU-kommissionen ett öppet samråd (EU 19-2020) som Göteborg valde att inte delta i. EU-kommissionen har även publicerat en så kallad [verktyglåda för att guida användandet av sammanhållningsfonderna under programperioden 2021-2027](#) med det specifika syftet att främja integrationen av migranter. GEO lyfte denna verktyglåda i sitt nyhetsbrev i juni 2022. GEO har genom det informella sociala EU-nätverket av planeringsledare för internationella frågor identifierat en vilja från Göteborg att lära sig mer om EU:s integrationsarbete och tillgängliga verktyg.

I december 2022 arrangerade GEO ett digitalt studiebesök med syfte att fördjupa stadens förståelse för hur det lokala arbetet med anti-radikalisering och bekämpandet av organiserad brottslighet hänger ihop med EU:s arbete på området. Under besöket talade handläggare från EU-kommissionens avdelning för anti-radikalisering och bekämpandet av organiserad brottslighet, samt Brysselkontoret som presenterade finansieringsmöjligheter för lokala insatser (se matrix). Flera intressanta initiativ för Göteborg diskuterades under mötet, bland annat EU initiativet Cities Against Radicalisation (CAR) samt stadens medverkande i RAN-nätverket. GEO är i kontinuerlig kontakt med EU-kommissionen angående CAR då SLK meddelat att Göteborg är intresserad av att ingå i nätverkets grundande medlemmar.

Efter uppföljning/kartläggning av initiativet under hösten 2023 framkom det att EU-kommissionen kommer lägga ner RAN-nätverket. Istället ska nätverket ersättas med den ännu ej skapade (i upphandlingsfas) digitala plattformen The EU Knowledge Hub on prevention of radicalisation. Efter utvärdering av denna plattform kommer EU-kommissionen omvärdera mervärdet av att även införa CAR.

(Uppdaterad januari 2024)

2.2.2 Europeisk inkludering- och mångfaldshuvudstad

För att främja jämlikarbete i EU, lanserade EU-kommissionen [priset European Capitals of Inclusion and Diversity](#) i november 2021. GEO hade flaggat redan i september 2021 för intressenter i Göteborg om priset special priset för romsk inkludering så arbetet kunde förberedas och organiseras tidigt. GEO blev samordningsansvariga för Göteborgsansökan som skickades in i februari 2022.

Priset uppmärksammar det arbete som kommuner, städer och regioner i EU gör för att främja inkludering och skapa diskrimineringsfria samhällen. Det är en chans för lokal nivå att visa upp initiativ som skapar mer inkluderande platser för invånare.

I maj tilldelades Göteborg två olika priser i två kategorier för sitt inkluderings-och mångfaldsarbete: silverutmärkelse europeisk huvudstad för inkludering och mångfald, samt silver för arbetet med romsk inkludering. Göteborg var den enda staden som fick pris i båda kategorier.

Den oberoende juryn lyfte Göteborgs arbete med:

- våra politiska råd för minoriteter som säkrar minoriteters politiska representation
- Romano Center i Väst
- Samt omfattande planer och strategier som riktar in sig till flera olika grupper, istället för att bara ha en strategi för alla våra minoriteter, vilket synliggör dessa grupper och deras individuella behov.

Priserna delades ut av EU:s jämlikhetskommissionär Helena Dalli och dåvarande EU-kommissionens vice-ordförande Vera Jorouva vid en prisceremoni i Bryssel. Kommunalråd Nina Miskovsky (M) deltog på länk, medan GEO representerade på plats.

Till följd av vinsten bjöd EU-kommissionen in representant för Göteborg för att tala vid en panel i Europaparlamentet under den europeiska romaveckan. Ämnet var bra arbetssätt och projekt på lokal nivå i EU som ämnar att öka inkluderingen av den romska befolkningen i Europas samhällen. Mariya Voyvodova (S), ledamot i Göteborgs kommunfullmäktige och ledamot i det nationella rådet för den romska minoriteten, representerade staden på plats i Bryssel.

I december 2022 bjöds Göteborg in att tala om sitt inkluderingsarbete under ett möte av [EU-kommissionens expertgrupp på icke-diskriminering, jämlikhet och mångfald](#). Mariya Voyvodova (S) representerade Göteborg under mötet. Mariya fick under mötet bland annat träffa representanter från flera nationella EU Diversity Charters samt kommissionär Schmidt som ledde mötet. Hon fick även kontakt med Bulgariens arbetsmarknadsdepartement som bjöd in henne till ett digitalt möte med statliga, kommunala och regionala tjänstepersoner i Bulgarien för att berätta om Göteborgs jämlikhets- och jämställdhetsarbete samt romsk inkludering.

Med utgångspunkt i vår silvervinst 2022, genomförde GEO har ett evenemang i Europaparlamentet på temat trygga utrymmen för HBTQI+ personer tillsammans med Europaparlamentariker Malin Björk (V) under september 2023. Vid det fullsatta evenemanget talade Angelica Löwin från HBTQI-rådet och en representant från Demokrati-och medborgarservice. Tillsammans lyfte de Regnbågshuset i Göteborg. På evenemanget talade även EU-kommissionens enhetschef för icke-diskriminering, ILGA-Europes direktör för påverkansarbete, och Gdansk (guldvinnare 2023) vice-borgmästare.

(Uppdaterad januari 2024)

2.2.3 EU-intyg om funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning i EU löper fortfarande högre risk för arbetslöshet, att leva i social utsatthet och fattigdom samt att vara socialt exkluderade. Dessa personer har också begränsad tillgång till inkluderande och kvalitetssäkrad utbildning; hälso- och sjukvårdsåtgärder; tillgängliga miljöer; och nyttjandet av den fria rörligheten inom EU:s gränser. För att åtgärda denna ojämlikhet är den sjuttonde principen i den sociala pelaren ”inkludering av personer med funktionsnedsättning”.

I mars 2021 presenterade EU-kommissionen sin nya [strategi för personer med funktionsnedsättning 2021–2030](#) som bygger på den tidigare handikapp-strategin (2010–2020). Den nya strategin tar hänsyn till de olika typer av funktionsnedsättning som innebär varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar. Huvudsyftet med den nya strategin är att fortsätta EU:s inkluderingsarbete av personer med funktionsnedsättning. Strategin är inte av lagstiftande natur utan en samordnande rekommendation.

Däremot har några lagstiftande förslag som berör personer med funktionsnedsättning kommit från EU-nivån. Bland annat direktivet om webbtillgänglighet med fokus på tillgång till webben och digitalt innehåll för personer med funktionsnedsättning. Under 2023 påbörjades även ett annat lagstiftande förslag rörande funktionsfrågor, nämligen upprättandet av ett EU-intyg för funktionsnedsättning.

EU-intyget om funktionsnedsättning ska säkerställa fri rörlighet och lika åtnjutande av rättigheter för personer med funktionsnedsättning i EU genom att underlätta ömsesidigt erkännande av funktionsnedsättningsstatus i hela unionen. Innehavare av ett EU-intyg om funktionsnedsättning ska ha samma tillgång till relevanta tjänster i alla medlemsländer, oberoende av var deras funktionsnedsättningsstatus etablerades. Detta kan endast göras på EU-nivå. Däremot kommer EU-intyget inte ersätta nationella intyg om funktionsnedsättning. Det kommer inte heller att omfatta förmåner på området social trygghet/socialt skydd (dvs. (icke) avgiftsfinansierade kontantförmåner eller vårdförmåner).

Göteborg svarade på det samråd (EU04-2023) som utlystes av EU-kommissionen innan förslaget presenterades. I samrådet ställer sig Göteborg kritisk till förslaget eftersom förslaget bygger på det felaktiga antagandet att alla personer med funktionsnedsättning är i behov av stöd. Det behandlar personer med funktionsnedsättning som en homogengrupp vilket Göteborg ställer sig emot av principskäl. Däremot lyfter staden sitt stöd för det gemensamma EU parkeringstillståndet som förväntas slås ihop med EU-intyget. Efter ett flertal möten mellan GEO och Göteborgs Funktionshinderombudsman med anledning av Göteborgs kritik beslutades det i slutändan av Ombudsman att Göteborg inte ska bedriva påverkansarbete i frågan.

(Uppdaterad januari 2024)

3 Innovation och digitalisering

I kommissionens meddelande [Att forma EU:s digitala framtid](#) utformas den övergripande strategin för unionens digitaliseringspolitik. I strategin presenteras insatser inom tre grundpelare som kommissionen kommer att fokusera på under de kommande fem åren: 1) teknik som fungerar för människorna, 2) en rättvis och konkurrenskraftig ekonomi och 3) ett öppet, demokratiskt och hållbart samhälle. EU-kommissionen har pekat ut årtiondet till [EU:s digitala decennium](#), och det märks mer fyra år in, än direkt vid starten 2019. Det finns flera beståndsdelar i EU-policyn för digitalisering, men GEO följer dem som relaterar till [Göteborgs Stads policy för digitalisering och IT](#),

[Göteborgs Stads riktlinje för styrning, finansiering och samordning av digital utveckling och förvaltning](#), samt [Göteborgs Stads plan för digitalisering 2023-2026](#), och verksamheter i Göteborg.

3.1 Artificiell intelligens

För kommuner och regioner är AI ett betydelsefullt verktyg för att kunna utveckla välfärden.

Samtidigt finns risker med AI. Den 19 februari 2020 kom EU-kommissionens vitbok ["Om Artificiell Intelligens – En europeisk strategi en EU-strategi för spetskompetens och förtroende"](#) som innehöll alternativa åtgärder för politiska tillvägagångssätt för att möjliggöra en tillförlitlig och säker utveckling av AI med respekt för medborgarnas rättigheter¹². Målet var öka förståelsen av AI och hantera riskerna med användningen av teknologin. Vitboken bygger på två huvudsakliga delar;

- 1) Ramverket för AI-ekosystem, för åtgärder som ska samordna insatser på europeisk, nationell och regional/lokal nivå. Ska mobilisera resurser för att uppnå ett ekosystem av spetskompetens. Åtgärder:
 - att i slutet av 2020 anta en ny version av den [samordnande planen för AI](#).
 - att främja etablerandet av test- och excellensmiljöer för AI i Europa.
 - att stötta universitet och institutioner att attrahera forskare och professorer samt erbjuda världsledande mastersprogram för AI.
 - att etablera minst en europeisk digital innovationshubb per medlemsstat med hög specialisering mot AI samt att tillgängliggöra riskkapital för AI-utveckling via den europeiska investeringsfonden.
 - att inrätta ett offentligt-privat partnerskap för AI, data och robotik.
 - att förbereda ett "Adopt AI-programme" som kommer att stötta den offentliga sektorn i upphandling av AI-system.
- 2) Regelverket för AI i Europa måste följa EU:s regler, grundläggande rättigheter och konsumenträttigheter. Regelverket bör fokusera på hur vi ska minimera riskerna för potentiell skada.

Kommissionen la ett [förslag till AI-förordning](#) 2021. Harmoniserade regler för utveckling, marknadstillträde och användning av AI-system i unionen enligt en proportionerlig riskbaserad metod fastställs. Vissa särskilt skadliga AI-metoder förbjuds medan särskilda begränsningar och skyddsåtgärder föreslås i samband med viss användning av biometriska fjärridentifieringssystem. I förslaget fastställs en riskmetod för att definiera AI-system med "hög risk", som medför betydande risker för människors hälsa och säkerhet eller grundläggande rättigheter. Förhandlingarna avslutades i december 2023. Rådet fastslog överenskommelsen i februari 2024 och omröstning i parlamentet förväntas i april. Den preliminära överenskommelsen har förändringar jämfört med förslaget. De huvudsakliga nya inslagen kan sammanfattas:

1. Strängare regler för AI-modeller med stor inverkan och hög risk.
2. En reviderad styrningsstruktur med vissa verkställighetsbefogenheter på EU-nivå.
3. Utökade förbud med vissa undantag för brottsbekämpande myndigheter att använda biometrisk fjärridentifiering.

¹² Att skapa förtroende för människocentrerad artificiell intelligens, COM(2019) 168

4. Förbättrat skydd av grundläggande rättigheter genom krav på konsekvensbedömningar för AI-system med hög risk.

GEO hade under våren 2022 ett möte med EU-kommissionen för att ställa klagörande frågor. Stockholm tog fram förslag till ändringsförslag, som tyvärr Göteborg inte hann reagera i tid på. GEO delade Göteborgs synpunkter med ledamöter i ansvarigt utskott på egen hand. Under våren 2023 genomfördes ett event om AI i Bryssel i samarbete med VGR och RISE. Representant från BRG talade.

En [europeisk AI-allians](#), som inkluderar företag, konsumentorganisationer, fackföreningar och andra företrädare för det civila samhället är sedan juni 2019 öppet för registrering. AI-alliansen ska samla erfarenheter, utbyta åsikter och utveckla gemensamma åtgärder för att uppmuntra utvecklingen av AI.

I januari 2024 kom ett utlovat [paket med ytterligare satsningar på företag och AI](#). Genom paketet stärker kommissionen stödet för AI-Innovation till uppstarts företag och små och medelstora företag. Syftet är att stärka EU:s position som en ledande kraft inom AI-utveckling och innovation, samtidigt som man upprätthåller höga standarder och värderingar. Paketet inkluderar privilegierad tillgång till superdatorer, etablering av AI-fabriker och uppgradering av AI-superdatorinfrastruktur. Kommissionen planerar även att skapa en AI-byrå för samordning av EU-nivåpolitik och övervakning av AI-lagstiftningen.

Meddelandet innehåller åtgärder som finansiellt stöd, kapitalstöd och gemensamma europeiska datautrymmen. Kommissionen kommer också att bilda två konsortier för digital infrastruktur med medlemsstater för att utveckla gemensam europeisk infrastruktur för språkteknik och avancerade AI-verktyg. Dessa verktyg kommer att stödja städer i optimering av processer, från trafik till avfallshantering.

(Uppdaterad januari 2024)

3.2 Datalag och skydd för databaser

[EU-strategin för data](#) utgör ett led i den övergripande europeiska digitala strategin. Tillgången till hur data organiseras kommer vara avgörande för Europas framtida innovationsförmåga. Snabbt ökande datamängder kommer att genereras under de närmaste åren och lagringen flyttas från molntjänster till gränsheter. EU bygger vidare på en stark rättslig ram – när det gäller dataskydd, grundläggande rättigheter, säkerhet och IT-säkerhet, den inre marknaden och en hög grad av sammankoppling inom offentliga tjänster.

EU:s datalag trädde i kraft den 11 januari 2024. Den innehåller nya regler om vem som kan använda och få åtkomst till data som genereras i EU inom alla ekonomiska sektorer. Konsumenter och företag ska ges mer kontroll över vad som kan göras med deras data, genom att klargöra vem som kan få åtkomst till data och på vilka villkor. Datalagen ska sörja för att industridata delas, lagras och behandlas med full respekt för EU:s regler. Lagen innehåller verktyg som ska möjliggöra att offentliga myndigheter får åtkomst till och kan använda data som innehas av den privata sektorn och som är nödvändiga i exceptionella omständigheter, framför allt vid ett allmänt nödläge (t.ex. översvämningar och skogsbränder) eller när de behöver data för att kunna fullgöra en lagstadgad uppgift och de inte finns tillgängliga på annat sätt. Göteborg besvarade samråd om datalagen och rättsligt skydd för databaser (EU21-2021) och menade att det i nuläget är otydligt vad som gäller för

vidareutnyttjande av data och att det saknas öppna gemensamma standarder för utbyte av information. Man menar vidare att standarder bör vara tvingande för dem som levererar lösningar till offentliga myndigheter i EU.

(Uppdaterad januari 2024)

3.3 Driftskompatibla digitala offentliga tjänster

Ett [förslag](#) om europeisk interoperabilitet av offentliga tjänster presenterades november 2022. Digitaliseringen av offentlig sektor bidrar till att spara tid, minska kostnaderna, öka insynen och förbättra både kvaliteten på data och tillhandahållandet av de offentliga tjänsterna. Tidigare har driftskompatibilitet varit [en icke-bindande regel](#). Sedan 2010 har den fungerat som referens i och utanför unionen. Den har också legat till grund för de flesta nationella interoperabilitetsramen (NIF).

Förslaget syftar till att utveckla det befintliga europeiska ramverket för interoperabilitet (EIF), stärka gränsöverskridande samarbete inom offentlig sektor på den inre marknaden, och främja gemensamma lösningar för interoperabilitet inom EU. Det inkluderar en gemensam styrningsmodell skapad av medlemsstater och EU-institutioner, som möjliggör åsiktsutbyte från aktörer och stödjer delning och återanvändning av data. Förslaget innehåller även en mekanism för interoperabilitetsbedömning samt rättsliga ramar för att stödja testmiljöer för innovativa interoperabilitetslösningar i regulatoriska sandlådor.

Under våren 2021 genomfördes ett samråd (EU5-2021) som Göteborg besvarade. Göteborg svarade att man vill se ett direktiv, dvs. bindande lag men med utrymme för nationell anpassning, på området och att offentlig administration behöver guidning i hur man kan öka interoperabilitet. Göteborg menar också att policyn bör förtydliga befintliga och validerade standarder och att policyn kan möjliggöra harmonisering av regleringar i förhållande till lagstiftning som finns på nationell nivå.

Göteborgs Stads påverkansagenda anger att ”Det kommunala perspektivet och kommunala behoven ska i högre grad styra regeringens och EU:s fortsatta digitaliseringsarbete. Ett moderniserat och harmoniserat regelverk respektive översyn av lagstiftning krävs. Det sker en nationell uppföljning av kommunernas och regionernas digitalisering med fokus på användarnas behov, för att skapa förutsättningar för bättre kommunal service genom ökad systemintegration mellan kommuner och regioner. Därmed skapas förutsättningar för att etablera mer sammanhållna tjänster samt system som blir mer kostnadseffektiva. På sikt bör den nationella nivån verka för en EU-övergripande driftkompatibilitet.”

Rapportören i industriutskottet presenterade sin rapport i mars 2023. Den 13 november nådde dialogerna i mål med en politisk överenskommelse.

Det europeiska [initiativet för molnbaserade tjänster](#), EU:s [handlingsplan för e-förvaltning](#) och initiativet om en [gemensam digital ingång](#), är alla starkt länkade till driftskompatibiliteten.

(Uppdaterad januari 2024)

3.4 Dataområden

EU:s [datastrategi](#) går ut på att se till att EU går i spetsen för ett datadrivet samhälle. Kommissionen vill skapa en inre marknad för data, där data från myndigheter, företag och invånare kan delas och

användas på ett säkert och rättvist sätt för det allmännas bästa.¹³ EU-kommissionen ser över regler för nio gemensamma europeiska dataområden inom exempelvis energi, trafik och hälsa för att bättre använda offentliga data för forskning för det allmännas bästa, underlätta för enskilda att dela med sig av data, samt skapa strukturer så att viktiga organisationer kan dela data med varandra.

3.4.1 Hälsodataförordning

Syftet med förordningen är att inrätta ett europeiskt hälsodataområde för att förbättra fysiska personers åtkomst till och kontroll över sina personliga e-hälsodata i samband med hälso- och sjukvård (primär användning av e-hälsodata) samt för andra ändamål som gynnar samhället, till exempel forskning, innovation, beslutsfattande, patientsäkerhet, individanpassade läkemedel, officiell statistik eller reglering (sekundär användning av e-hälsodata). GEO bevakade inledningsvis [förslaget om hälsodata](#), och träffade bland annat SKR och svenska representationen under 2022 gällande konsekvenserna för kommuner. Göteborg besvarade remissen (Diarienummer 0670/22) under sommaren 2022. Så som begreppet hälsodata är definierat, hur förordningens tillämpningsområde beskrivs, samt att också omsorgssektorn omnämns, främst kopplat till sekundäranvändning av data, är det otydligt om avsikten är att delar av socialtjänstens verksamhet ska omfattas av förslaget. Omfattas även socialtjänsten får förslaget långtgående konsekvenser för den kommunala verksamheten. Stadens tolkning utifrån att förslaget framför allt beskrivs ur ett hälso- och sjukvårdsperspektiv är att socialtjänsten inte ska omfattas.

Då det inte finns någon utpekad handläggare i Göteborgs Stad som följer frågan har GEO inte kunnat fullfölja arbetet med påverkansarbete gentemot Europaparlamentet, eftersom GEO i arbetet behöver en löpande dialog med expertis i stadens organisation. Hälsofrågor ligger utanför GEO:s bevakningsinriktning, men digitalisering är utpekad i beslutet om inriktning.

Den 10 februari 2023 presenterade rapportören sitt utkast till rapport i utskottet. I rapporten gällande sekundär användning föreslår de en opt-out för sekundär användning. Den 16 februari 2023 beslutade parlamentet att hänvisa förslaget till miljöutskottet och utskottet för fri och rättigheter.

I december 2023 antog Rådet sitt förhandlingsmandat och triloger kunde inledas.

3.4.2 Europeiskt energidataområde

[Handlingsplanen för digitalisering av energisektorn](#) ska utveckla en konkurrenskraftig marknad för digitala energitjänster som säkerställer dataskydd och datasuveränitet och stöder investeringar i digital energiinfrastruktur. Planen presenterades i oktober 2022. Kommissionens mål är att optimera energianvändning och främja förnybara energikällor genom digitalisering, samtidigt som cybersäkerheten stärks. Centrala åtgärder i planen: i) Förnybara energikällor: Teknik som elfordon, solcellsanläggningar och värmepumpar stöds för ökad användning; ii) Ökad kontroll för konsumenter: Nya digitala verktyg och tjänster hjälper konsumenter att övervaka energianvändning och kostnader; iii) Energi- och miljömärkning: Planer för att märka datacentraler, datorer, telekommunikationstjänster och blockkedjor med avseende på energieffektivitet; iv) Cybersäkerhet: Lagstiftning införs för att stärka cybersäkerheten inom energinät och kritisk infrastruktur.

I handlingsplanen uttrycks ett behov av ett gemensamt europeiskt dataområde för energi, vilket måste börja inrättas senast 2024. Införandet av en lämplig ram för datadelning för energisektorn

¹³ SWD(2022) 45 final

skulle kunna möjliggöra för flexibla energiresurser som drar full nytta av digitala lösningar att delta på grossistmarknaderna och bidra med över 580 GW energi till 2050. Även dataförvaltningsakten nämner energidataområdet.

Göteborgs Stad besvarade inte samrådet om digitalisering av energisektorn (EU24-2021) men GEO hjälpte till att skicka synpunkterna som ett brev till EU-kommissionen efter samrådets tidsfrist löpt ut (Dnr 1235/21). Göteborg lyfte i sitt brev att EU-politiska åtgärder krävs för att säkerställa att individer och konsumenter kan delta fullt ut och få ökad makt i energiomställningen. Dessutom behövs EU-politiska åtgärder för att utveckla en europeisk datautbytesinfrastruktur för nya energitjänster. Att förbättra cybersäkerheten för energisystemet är en annan viktig aspekt. Göteborg föreslår att Europeiska kommissionen bör inleda med att utarbeta icke-bindande vägledning om cybersäkerhet inom energi för att stärka cybersäkerheten för energisystemet. Det skulle också vara lättare att följa och övervaka användningen av digitala teknologier i det europeiska energisystemet om Europeiska kommissionen fastställde minimikrav eller mål.

3.4.3 Mobilitetsdataområde

Med ett gemensamt europeiskt mobilitetsdataområde blir det lättare att få tag på, samla och dela data, vilket bidrar till mer effektiva, säkra, hållbara och resilienta transporter. Dataområdet bygger på initiativ och tillämpningar för transportdata och ska kompletteras med initiativ för interoperabilitet och säkerhet samt för tillgång till och utbud av data och tjänster. I sitt meddelande ska kommissionen beskriva dataområdets huvuddrag, mål, styrning och tidsplan och de stödåtgärder som behövs. Meddelandet förväntades under hösten 2023 men blev fördröjt, så troligen blir det tidigast under sen höst 2024.

Det finns många utmaningar, och att skapa ett mer sammanhängande tillvägagångssätt mellan städer, regioner och operativa partners kommer att vara avgörande. Storstadsområden har ofta komplexa institutionella och styrningsramar som involverar olika nivåer av territoriella och funktionella organ som ansvarar för stads- och regionalplanering och transportutveckling. För datautdelningsinitiativ, eller tjänsteleverantörer som förlitar sig på olika dataflöden från olika dataägare såsom multimodala resplanerare, innebär det att ett tekniskt system eller ramverk utvecklat för eller med en region kan vara mycket svårt att skala upp eller överföra till andra regioner.

(Uppdaterad januari 2024)

3.5 Digitala världar

EU-kommissionen lanserade i juli 2023 en strategi för att leda den kommande tekniska utvecklingen i form av webb 4.0 och virtuella världar. Syftet är att skapa en öppen, säker och pålitlig digital miljö som är inkluderande och rättvis för enskilda individer, företag och offentliga myndigheter.

Strategin kompletterar EU:s ekonomiska vision för efter 2030, där digitaliseringen lyfts fram som en huvudmotor. Webb 4.0 betonas som en central teknologisk omställning som skapar en sömlöst sammanlänkad, smart och engagerande verklighet.

Strategin är i linje med målen för det digitala decenniet och fokuserar på fyra huvudområden: färdigheter, företag, offentliga tjänster och infrastruktur. Dessutom behandlas öppenhet och global förvaltning av virtuella världar och webb 4.0 som särskilda prioriteringar.

Strategin främjar individuell egenmakt och ökad kompetens för att säkerställa tillgång till pålitlig information. EU-kommissionen kommer att främja de principer för virtuella världar som skapats av medborgarpanelen och kommer att tillhandahålla vägledning i form av en verktygslåda senast under första kvartalet 2024. Kommissionen ska samarbeta med EU-länderna för att stödja kompetensutveckling. Fokus kommer även att riktas mot kvinnor och flickor.

Inom förvaltningssfären syftar strategin till att stödja samhällsutveckling och virtuella offentliga tjänster för att dra nytta av möjligheterna som virtuella världar erbjuder. Ett nytt flaggskeppsinitiativ, "Citiverse" för stadsplanering lanserades.

För att säkerställa att webb 4.0 och virtuella världar inte kontrolleras av några få stora aktörer, kommer EU-kommissionen att aktivt arbeta med intressenter runt om i världen för att etablera globala standarder för öppen och interoperabel teknik. Dessa standarder kommer att vara i enlighet med EU:s vision och värderingar och syftar till att främja en mångfald av deltagande aktörer.

En [rapport från JRC](#) ger en översikt över de möjligheter som nästa generations virtuella världar kan medföra inom olika sektorer, bland annat utbildning, tillverkning, hälso- och sjukvård och offentliga tjänster.

GEO kontaktades i augusti 2023 av Lindholmen Science Park angående en ansökan från Göteborg i utlysningen Citiverse. Tidsfristen för ansökan går ut november 2023.

(Uppdaterad januari 2024)

3.6 Innovationsagendan

EU:s innovationspolitik är ett viktigt område med betydande EU-investeringar, och kompletterar forskningspolitiken. EU:s forskningsprogram Horisont Europa, har numera en innovationspelare som har både befintliga och nya verktyg för att stödja uppstartsföretag, expanderande företag och små och medelstora företag. Syftet är att främja den djuptekniska innovationen i Europa och förverkliga de möjligheter som den gröna och den digitala omställningen erbjuder, samt hitta lösningar när det gäller behovet av framtida strategiskt oberoende.

Europeiska innovationsrådet (EIC), inrättades 2021 och har en budget på 10 miljarder euro, och syftar till att stödja innovation under hela innovationscykeln, från ett tidigt skede av forskningen till koncepttest, tekniköverföring samt finansiering och expansion av uppstartsföretag och små och medelstora företag.

Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) har utvecklats genom att inrätta nya kunskaps- och innovationsgrupper (KI-grupper), t.ex. inom mobilitet och den kulturella och kreativa sektorn, lägga större tonvikt vid att åtgärda regionala obalanser och verka för att öka entreprenörs- och innovationskapaciteten vid högre utbildningsanstalter.

Genom Horisont Europas initiativ för europeiska innovationsekosystem strävar EU också efter att skapa mer sammankopplade och effektiva innovationsekosystem för att stödja expansion av företag, främja innovation och stimulera samarbete mellan nationella, regionala och lokala innovationsaktörer.

GEO deltog i den skriftliga konsultationen, en workshop och [en konferens](#) ledd av EU-kommissionen under första kvartalet 2020 om innovationsekosystem och skapandet av europeiska system under pelare 3 i Horisont Europa. Första utkastet till [implementeringsstrategin för Horisont Europa](#) publicerades i juni 2020. I juli 2022, presenterades EU:s nya [innovationsagenda](#). Baserat på agendan, kommer Europa att utveckla nya tekniska lösningar för att ta itu med de mest akuta samhällsutmaningarna samt föra ut dessa lösningar på marknaden.

För Göteborgs aktörer är det viktigt att delta i europeiska initiativ, inte alltid för tillskottet av medel, utan för att vara med i det europeiska innovationssystemet, lära av andra, och synliggöras bland de ledande innovationsaktörerna i Europa.

Tillsammans med kollegor på Business Region Göteborg arrangerade GEO ett studiebesök och rundabordssamtal med små- och medelstora företag, i juni för representant från European Innovation Council and SMEs Executive Agency (EISMEA). Studiebesöket var ett resultat av att GEO träffat EISMEA och presenterat Göteborg.

EU-kommissionen publicerade under 2023 ett [arbetsdokument om innovationsagendan](#). Arbetsdokumentet är ett av resultaten av ett flaggskeppsprojekt som fokuserar på att möjliggöra djupteknologisk innovation genom experimentutrymmen och offentlig upphandling. Vägledningen klargör hur reglering kan underlätta lokal experimentering genom att säkerställa att ramvillkoren utvecklas för att stödja testning och implementering av innovation, samtidigt som medborgare och konsumenter skyddas. Dokumentet fokuserar främst på experimentverktyg som regulatoriska sandlådor, testbäddar och levande laboratorier och hur de kan möjliggöra experiment med innovativa lösningar och överbrygga klyftan mellan innovation och reglering. Det ger exempel på hur de används på EU-nivå och i länder utanför EU och även en översikt över praxis på nationell nivå.

Science meets regions

I februari 2022 informerade GEO om möjligheten att söka bidrag från EU-kommissionens initiativ "Science meets regions" som syftar till att få lokala och regionala myndigheter att samarbeta med akademien för att i större utsträckning ta användning av forskningsresultat och fatta evidensbaserade beslut. I mars 2022 skickade SLK in en ansökan om en fördjupning och konkretisering av det samarbetsavtal som finns med Chalmers och Göteborgs Universitet, och den godkändes i maj samma år. Under hösten 2022 genomfördes fyra workshopar i Göteborg med deltagare från staden och universiteten, som EU finansierade. Genom GEO blev Göteborg inbjudna till att berätta om sitt samarbete med akademien på ett webinarium organiserat av nätverket ERRIN tillsammans med EU-kommissionen, samt att rekommendera hur EU:s stöd kan utvecklas. Stadsledningskontoret och GEO deltog på initiativets slutkonferens i Bryssel i september 2023.

(Uppdaterad januari 2024)